

## ORTAOKUL 6-8. SINIFLAR TÜRKÇE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNDE KONU SIRALAMASI VE KONU TEKRARI<sup>1</sup>

Ahmet BALCI

Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Ayşegül ŞENYÜZ

MEB Türkçe Öğretmeni

### Özet

*Bu araştırmada, Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması ve konu tekrarına ilişkin öğretmen görüşleri ile Türkçe ders kitaplarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma hem nicel hem de nitel değerlendirme tekniklerinin birlikte kullanıldığı betimleyici bir araştırmadır. Araştırmada iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar "Dil Bilgisi Öğretimine Yönelik Öğretmen Görüşleri Anket Formu" ile "Türkçe Ders Kitapları Değerlendirme Formu"dur. Araştırmanın evrenini Hatay ilinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan Türkçe öğretmenleri ile Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Örneklemini ise Hatay ili merkez ilçe Antakya'da görev yapan 90 Türkçe öğretmeni ile 2011-2012 öğretim yılında okullara dağıtım yapılarak kullanılan altı Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır.*

*Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin %80.51'i ilköğretim okullarında Türkçe dil bilgisi öğretiminde 2005 Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nı bir önceki Türkçe dersi öğretim programından daha etkili bulmuştur. Türkçe öğretmenlerinin yaklaşık dörtte üçü (f=65, %72,22) doğrusal yaklaşımın Türkçe dil bilgisi öğretiminde daha etkili olduğunu düşündüğünü belirtmektedir. Yaklaşık dörtte biri ise (f=22, %24,44) Türkçe dil bilgisi öğretiminde sarmal yaklaşımın daha etkili olduğunu düşünmektedir. "Türkçe Ders Kitapları Değerlendirme Formu" ile incelenen altı adet Türkçe kitabının genel olarak programda yer alan konu sıralaması ile uyum içinde olduğu fakat konu tekrarına yönelik tekrar yönergelerinin çok kısıtlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.*

**Anahtar Kelimeler:** Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi, Konu Sıralaması, Konu Tekrarı, Türkçe Ders Kitabı.

## ORDER AND REVIEW OF COURSE SUBJECTS IN GRADE 6-8 TURKISH GRAMMAR TEACHING

### Abstract

*This study aims to examine teachers' perceptions on the order and review of course subjects in Turkish Grammar teaching and the Turkish textbooks. The study is a descriptive study in which a combination of quantitative and qualitative evaluation techniques are used. Two different data collection tools were used in the study. These tools are "Teacher Perception Questionnaire on Grammar Teaching" and "Turkish Textbooks Evaluation Form". The research population consisted of Turkish teachers working in elementary schools in the province of Hatay and Turkish textbooks. The study sample, however, consisted of 90 Turkish teachers working in the central district Antakya in Hatay and six Turkish textbooks distributed to and used in schools during the academic year 2011-2012.*

*According to the research results, 80.51% of the teachers found the Turkish Curriculum 2005 (Grade 6-8) more effective than the former Turkish curriculum for Turkish Grammar teaching in elementary schools. About three fourths (f=65, %72,22) of the Turkish teachers indicated that they considered linear approach to be more effective in Turkish Grammar teaching. However, one fourth (f=22, %24,44) of them thought that spiral approach was more effective in Turkish Grammar teaching. It was concluded that the six Turkish textbooks examined through "Turkish Textbooks Evaluation Form" were generally in harmony with the order of course subjects in the curriculum, however, they included very limited review instructions for the review of course subjects.*

**Keywords:** Turkish Grammar Teaching, Order of Course Subjects, Review of Course Subjects, Turkish Textbook.

<sup>1</sup> Bu makale Ayşegül ŞENYÜZ tarafından hazırlanan, Yrd. Doç. Dr. Ahmet BALCI danışmanlığında yürütülen "İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bu araştırma Mustafa Kemal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Kurumu tarafından desteklenmiştir. Proje No:110Y0151(237)

## Giriş

Vazgeçilmez iletişim aracı olan dil, konuşma aracı olmanın ötesinde bir beceri alanını ve öğrenme faaliyetlerinin merkezini oluşturmaktadır. Türkçenin ana dili olarak öğretimi, okul hayatının başlamasıyla birlikte Türkçe dersi kapsamında yapılmaktadır. Dilin çok boyutluluğunun Türkçe dersine yansımaları okuma, dinleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi becerileri olarak karşımıza çıkar. Bu dil becerileri birbiriyle ilişkili ve birbirini tamamlayacak şekilde Türkçe dersi kapsamında öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Dil bilgisi, dilin yapısını ve kuralları bütünü ifade eder. Bu sebeple dil bilgisi, öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmelerine, dilin güzelliklerini ve inceliklerini fark etmelerine, çevresiyle etkili iletişim kurmalarına ve herhangi bir yabancı dili edinmelerine imkân sağlamada çok önemli roller üstlenir.

Pilot uygulama sonrasında 2005 yılında kullanılmaya başlanan ilköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı, uzun yıllar kullanılan 1981 ilköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı sonrasında dil bilgisi öğretiminde de farklı bir yaklaşımı benimsemiştir. 2005 ilköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Türkçe Öğretim Programı, alternatif öğretim yöntemleri ve ölçme değerlendirme yaklaşımlarını beraberinde getirmiştir. Bu programla birlikte, ders kitaplarında da önemli değişikliklerden söz etmek mümkündür. Önceki yılların aksine bu yıldan itibaren ders kitapları; metinlerden oluşan “Ders Kitabı” ile “Öğrenci Çalışma Kitabı” olarak ikiye ayrılmıştır. Ayrıca ders işleme süreci konusunda “Öğretmen Kılavuz Kitabı” ile öğretmenlere rehberlik edilmesi amaçlanmıştır. Ders kitabı, temalara uygun metinlerden oluşan bir antoloji niteliğindedir. Öğrenci çalışma kitabı ise, öğrencinin derste aktif katılımını hedefleyen etkinlikleri içermektedir.

### 1. Dil ve Dil Bilgisi

Dil, yüzyıllardır insanı meşgul eden en önemli toplumsal ve düşünsel sorunlardan biridir. Eski Yunan, Roma ve Hint medeniyetlerinden başlayarak önceleri felsefenin sınırları içinde de olsa, felsefeciler, retorikçiler ve gramerciler tarafından insan dillerinin yapısının tamamlanması ve çözümlenmesi amaçlanmıştır (Eker, 2006:25). “Dil; bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır. O, gerek insan gerek toplum gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünülemez olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur” (Aksan, 2000: 11). Dil geçmişten günümüze, insanın sürekli üzerinde durduğu ve gücünü keşfetmek için çeşitli çalışmalar yaptığı bir olgu olarak kabul görmektedir.

Grammer bir dili ses, şekil ve cümle yapılarıyla dilin çeşitli öğeleri arasındaki anlam ilişkileri açısından inceler. Bu kuralların işleyiş özellikleri dil bilgisi biliminin çalışma alanını oluşturur. Ses, şekil, cümle ve anlam bilgisi grammerin başlıca bölümleridir. Tasviri grammer, tarihi grammer ve karşılaştırmalı grammer gibi türleri bulunmaktadır (Korkmaz, 2007:110). Dil ile uğraşan bilim insanları tarafından dilin çeşitli alt boyutları belirlenmiş ve bunlar farklı yöntemlerle incelenerek dilin yapısı

### *Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

ve kuralları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Encyclopedic Dictionary of Linguistics'te dil bilgisi tanımları morfoloji, sentaks, dil bilim, sözlük grameri gibi başlıklar altında toplanmaktadır (Meskhi, 2002:4). Bu tanımlara ek olarak Karl W. Dykema, okul grameri; M. Kolln, nesir öğretiminde kullanılan üslup grameri başlıklarını açıklar (Hartell, 1985:109-110). Dil ile ilgilenen farklı bilim insanlarının tanımlarına bakıldığında, dil kavramının dil bilim ile ilişkisine dikkat çekildiği ve okul grameri ifadesiyle dilin eğitim öğretim boyutuna vurgu yapıldığı görülmektedir.

Dil bilgisi, bir dilin ses, kelime yapısı, kelime anlamı, kelime kökeni, cümle kuruluşu ve bütün bunlarla ilgili kuralları inceleyen bilimdir. Dil bilgisi doğru konuşma ve yazmanın bilimsel yöntemini öğretir. Bu sebeple yazı ve söz gramerin yakından ilgili olduğu alanlardır (Ediskun, 1988:65). Dil bilgisinin diğer dil becerileri için hem neden hem de sonuç olduğu ifade edilebilecek bir gerçektir.

Dilin işlevine ilişkin en sık vurgulanan nitelik iletişimi sağlayan temel öge olmasıdır. "Dil insanların birbiriyle anlaşmalarını, duygu ve düşüncelerini birbirlerine iletmelerini sağlayan, geçmişten geleceğe iletişimin temelini oluşturan ve kültür taşıyıcısı olan sistemler bütünüdür. Dilin bu görevlerini yerine getirebilmesi; o dili konuşan insanların iyi bir ana dili eğitiminden geçmiş olmasına bağlıdır" (Özbay, 2007:135). Sağlıklı bir iletişim becerisi ancak iyi bir dil eğitimi ile mümkündür. Ana dillerinin inceliklerini iyi öğrenen bireyler bu dili etkili bir şekilde de kullanabileceklerdir.

"Dil" ve "bilgi" kelimelerinin birleşimiyle oluşan "*dil bilgisi*"ni "bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunların yapıları, cümle olarak dizilmeleri ve cümle içindeki görevleri, çekimleriyle ilgili kuralları inceleyen bir bilim dalı" şeklinde tanımlayan Göğüş (1978: 337) her dilin kendine özgü kuralları ve yapısı sebebiyle ayrı dil bilgisi olduğunu belirtir. Dil kavramı üzerinde genel ifadelerle konuşmak mümkünken, dil bilgisi dendiğinde her dilin kendine has olan kuralları ile karşılaşılmaktadır.

Türkçe Sözlük'te "dil bilgisi" kavramı "*Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim, gramer*" (TDK, 2011:665) olarak tanımlanır. Dil bilgisi, Latince "harf ve işaret" anlamındaki "gramma" kelimesi ile "harfleri yazma ve okuma sanatı" olarak açıklanan "grammatica" kelimesi kökenlidir.

Dil bilgisi dile hâkim olan kuralların tümü olarak da açıklanabilir. Dil bilgisi; sesleri inceleyen ses bilgisi (fonetik), kelime ve şekilleri konu edinen şekil bilgisi (morfoloji), kelime ve şekillerin aralarındaki ilişkileri inceleyen cümle bilgisi (sözdizimi), dilin anlam durumlarını inceleyen anlam bilgisi (semantik) olarak kendi içinde alt dallara ayrılmaktadır. Ayrıca dil bilgisi hem bu alt dallar hem de bunlar arasındaki ilişkileri kapsamaktadır (Güneş, 2013-a:73). Dil bilgisi sesten metine kadar çok geniş bir alanda karşımıza çıkmaktadır.

Dil bilgisi çalışmaları yapılaş amacı itibarıyla *kuralcı* (prescriptive), *betimleyici* (decriptive), *tarihsel karşılaştırmalı* (historical comparative), *pedagojik* (pedagogical), *geleneksel* (traditional) ya da *metin bilgisel* (philological) nitelik taşıyabilir. *Kuralcı dil bilgisi* yazı dilini esas alarak yazı dilinin kurallarını belirlemeyi amaçlar. *Betimleyici dil bilgisinde*, dilin belli zamandaki durumu herhangi bir yargılama sürecine dâhil edilmeden ele alınır. *Tarihsel dil bilgisinde*, dilin en eski dönemlerinden itibaren bütün gelişim aşamaları incelenmeye çalışılır. *Karşılaştırmalı dil bilgisi* ortak bir kökene sahip dilleri bir arada bu ortaklıkları belirlemeyi sağlayacak şekilde değerlendirir. Dil öğretimi sürecinde *pedagojik dil bilgisi* verileri önem kazanır. *Geleneksel dil bilgisi* ilk örnekleri Eski Yunan ve Latin dönemlerinde görülen dil bilgisi türüdür. *Metin bilgisinde* ise, dilin yazılı ürünleri, edebiyat tarihi ve edebiyat bilgisi dil bilgisel bir bakış açısıyla incelenmeye çalışılır (Eker, 2006:27-28). Dil bilgisi, inceleme alanları bakımından çeşitli yaklaşımlarla ele alınmaktadır. Bu yaklaşımların her biri, dilin farklı boyutlarını dile getirmektedir.

Öncelikle doğru düşünme, doğru konuşma ve doğru yazma gibi becerilerin gelişmesinde önemli etkileri olan dil bilgisi; öğretimiyle de öğrencilerin, dilin imkânlarını, sınırlarını ve gizil gücünü ortaya çıkarmalarını sağlar. Ana dili öğretiminde belirlenen hedeflere anlama ve anlatma çalışmalarıyla ulaşılırken bu etkinlikler yazım, noktalama ve dil bilgisi alanlarıyla beslenir (Sever, 1997: 24). Dil bilgisinin önemi, öğretim sürecinde anlama ve anlatma becerilerine olan katkısından ileri gelmektedir.

## **2. Dil Bilgisi Öğretimi**

Bir dile ait kurallar bütününü belirlemeyi amaçlayan dil bilgisi, anlama ve anlatma becerilerini etkilediği için aynı zamanda öğretilmesi gereken bir bilgi alanını da ifade eder. Sağır (2002: 19), dil bilgisi öğretimiyle geliştirilecek anlama becerileri sayesinde akademik anlamda öğrenci başarısının da artacağına dikkat çeker. Aynı zamanda ailede başlayıp okulda pekiştirilen dil bilgisi sayesinde dilin varlığını koruma, devam ettirme, düşünceye şekil verme ve etkili bir iletişim kurma görevleri yerine getirilmiş olur. Bu yüzden gerek kişisel, gerekse toplumsal açıdan dil bilgisi eğitimi ve öğretimi oldukça önemlidir (Kaygusuz, 2006: 14). Kültürün hem bir unsuru hem de taşıyıcısı olan “dil”e ait kuralların öğretimi bu bireysel ve toplumsal gelişim sürecinin tamamlanabilmesi için gereklidir.

Dil bilgisi öğretimi çalışmalarının temelinde kuralların ezberletilmesi değil anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesi bulunmaktadır. Bu sebeple Türkçe dersleri içinde bağımsız dil bilgisi ders saatlerinin ayrılması uygun değildir (Sever vd., 2006: 27). Dilin doğru kullanımı yerine kurallarının öğretilmesi işlevsellikten uzaktır. Erdem (2007: 24), sürekli şikayet edilen başta anlatım bozukluklarının giderilmesi olmak üzere pek çok kullanım yanlışlığının ancak öncelikle metin çözümlenmesi olmak üzere dilin kullanım özelliklerinin öğretilmesiyle aşılabileceğini belirtir.

Dil bilgisi öğretiminin niteliği, hedef kitleye göre de farklılık göstermektedir. Bir dilin yabancı dil olarak öğretimi ile ana dili olarak öğretimi

### *Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

arasında farklılıklar vardır. Yabancılar, dili kurallara göre öğrenirken ana dili olarak öğrenenler, önce dili öğrenip kullanmakta sonra kurallarını fark etmektedirler (Aytaş ve Çeçen, 2010: 78). Bu farklılık başta tercih edilecek öğretim teknikleri olmak üzere program düzenleme, etkinlik tipleri, sınıf ortamının ayarlanması gibi pek çok süreci doğrudan etkileyecektir.

Temizkan'a (2012: 135-136) göre, dil bilgisi öğretiminde dilin uygulama alanını oluşturan metinlerden hareket edilmesi ve dile ait kurallar sistematığına uygun bir yaklaşımla öğretim sürecinin düzenlenmesi gerekir. Sözlü ve yazılı metinlerden bağımsız olarak yapılan bir dil bilgisi öğretimi kuralların ezberletilmesinin ötesine geçemeyecektir. Sınıf içinde yıllardır sürdürülen tanımın öğretmen tarafından yapılması, yine öğretmen tarafından uygun birkaç örnek verilmesi ve öğrencinin vereceği örneklerle konunun sonlandırılması metinden bağımsız olduğu için günlük hayattan kopuk, işlevsel olmayan bir dil bilgi öğretimine yol açmaktadır.

Küreselleşme ile birlikte diller üzerinde etkisi hissedilen olumsuzluklar özellikle dil yozlaşması ile açıklanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında da yetişen nesilleri dildeki yozlaşma ve olumsuzluklardan korumak için iyi bir ana dili eğitimine ve dil bilgisi öğretimine ihtiyaç duyulmaktadır (Aytaş ve Çeçen, 2010: 80). Kelimelerin doğru ve seri bir biçimde okunması da dil bilgisi öğretimi ile mümkün hâle gelebilmektedir. Okuduğunu anlama da dil bilgisi konu alanının dolayısıyla Türkçe dersinin konusudur. Metnin bütününün anlaşılması sözcüklerin, cümlelerin, paragrafların anlamına bağlıdır. Bu da dil bilgisi ile sağlanabilir. Kelimelerin temel, yan, terim ve mecaz anlamlarını bilmek; deyim, özlü söz, atasözü gibi yapıları gerektiğinde doğru kullanmak da yine dil bilgisi öğretimi sürecinin parçasıdır. Ayrıca sağlam ve tutarlı bir anlatma becerisinin kazandırılması da dilin anlam ve yapı ilişkilerinin iyi öğretilmesine bağlıdır (Özbay, 2007: 140). Dilin en küçük birimi olan sestem cümleye kadar bütün yapılarla ilgilenen dil bilgisi, dilin anlama ve anlatma boyutuyla da yakından ilgilidir.

Ancak dil bilgisi öğretiminin önemi kadar dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da öğretim sırasında karşılaşılan problemlerin çözülmesidir. İşcan ve Kolukısa (2005: 299-308) ortaokullarda dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan belli başlı sorunları şu başlıklar altında toplamaktadır:

- ✓ “Dil bilgisi kurallarının ezberletilmesi,
- ✓ Dil bilgisi öğretiminin bağımsız bir ders olarak işlenmesi,
- ✓ Kuralların öğretilme amaçlarının söylenmemesi,
- ✓ İmla kuralları verilirken anlatımın kuraldan uygulamaya doğru bir sıra izlemesi,
- ✓ Noktalama işaretleri üzerinde fazla durulmaması,

- ✓ Kuralların sözcükten, sözcük grubundan hareketle anlatılması,
- ✓ Dil bilgisi öğretiminde dil bilgisel bir yaklaşımın olmayışı,
- ✓ Dil bilgisi öğretiminde kullanılan materyallerin yetersizliği,
- ✓ Terim karmaşası,
- ✓ Dil bilgisi öğelerinin işlevsel olarak anlatılmaması”.

Hatta Göçer (2008b: 103)’e göre, dil bilgisi diğer dört temel dil becerilerine kıyasla Türkçe öğretiminde verimin en az alındığı bir beceri alanıdır.

Soyut bilgi aşamalarını da içeren dil bilgisi öğretimi sürecinde yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun olarak etkileşim ve kullanıma önem vermek işlevselliği arttıracaktır: “Yapılandırıcı yaklaşım dil bilgisi öğrenme sürecine *gelişimsel* ve *etkileşimsel* olarak yaklaşmaktadır. Çocukta dil öğrenme sürecini bebelikten başlayarak ele almakta ve üst düzey öğrenmeye kadar incelemektedir. Aynı zamanda, dil öğrenmeyi zihinsel becerilerin gelişimiyle ilişkilendirmektedir. Dil öğrenme sürecinde, çocukla anne ve yetişkinler arasındaki etkileşim üzerinde ağırlıklı olarak durulmaktadır” (Güneş, 2007: 263-266). Dil bilgisinin etkileşimsel olarak öğretimi, bireylerde dilin iletişim boyutunda geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu durum kuralların değil doğru kullanımın öğretiminin öne çıkarılmasını sağlayacaktır.

Bireylerin dil edinim süreçleri küçük yaşlarda başlasa da dilin kural bilgisinin öğretimi örgün eğitim kurumlarıyla gerçekleşmektedir. Başta doğru sesletim olmak üzere bütün dil becerilerinin doğru ve eksiksiz kazandırılması sürecinde dil bilgisi önemli roller üstlenir. Türkçe, parçadan bütüne, basitten karmaşığa, kolaydan zora sistematığı içerisinde kurulmuş, zengin bir dil olması sebebiyle belirli bir mantık dokusu doğrultusunda öğretilmelidir. Böyle bir sistematığın öğretimin gerçekleştirilmesi ancak temelde belirli bir sistemle, yani dil bilgisi öğretimiyle mümkündür (Kaygusuz, 2006: 15). Bu sebeple Türkçe öğretimi sürecini dil bilgisinden bütünüyle soyutlanmış olarak düşünmek mümkün değildir.

Dil bilgisi öğretimi konusunda her dönemde olumlu cümlelerin sarf edildiğini söylemek mümkün değildir. 1910’lu yıllarda Amerika başta olmak üzere dil bilgisi öğretiminin dil becerilerinin geliştirilmesinde doğrudan katkısının olmadığını belirten görüşler de ileri sürülmüştür (Göğüş, 1978: 337-338). Ancak günümüzde dil bilgisi öğretimin de bu anlamda doğrudan katkı beklenmemektedir. Örneğin dilin kuralları öğretilir öğretilmez bireylerin yazma yeteneklerinin gelişmeyeceği, farklı öğretim süreçlerine de ihtiyaç duyulduğu bilinmektedir. Ancak dilin ister sözlü ister yazılı kullanımında “doğru kullanım” için dil bilgisine ait kavram alanına ihtiyaç duyulacağı da reddedilmemektedir. Önemli olan kuralın ezberletilmesi değil anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesinde dil bilgisinin imkânlarından yararlanmadır.

Dil bilgisi öğretiminin amacı, Türkçeyi kuralları ve özellikleri ile öğrenciye tanıtarak bilinçli bir Türkçe kullanım becerisi kazandırmaktır. Dil bilgisi konuları dil becerilerini destekleyici bir unsur olarak görülmelidir. Dil bilgisi öğretiminin diğer becerilerden bağımsız bir şekilde yapılması, öğretimin doğallıktan, canlılıktan ve

### *Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

işlevsellikten uzaklaşmasına kuru, soyut ve ezbere dayalı bir öğrenmenin ortaya çıkmasına sebep olur. Bu durum her şeyden önce hayattan kopuk bir öğretim sürecine yol açacaktır (Derman, 2008: 7). Modern öğretimde, dil bilgisi öğretiminin amacının, dile ait birtakım kurallar ve ilkeleri öğretmekten ziyade dilin doğru ve etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amaçlandığına göre öğretim sürecinin de hayattan kopuk olmaması gerekir.

Dil bilgisi bir dili bütün yönleriyle inceleyen bilim dalıdır. Fakat dil bilgisinin bölümlerini ayrı ayrı ele almak ve öğretimde bu yöntemi benimsemek doğru değildir. Şekil, köken ve anlam bilgilerini birbirinden ayırmadan, birbiri ile olan ilişkinin niteliğine dikkat etmek gerekir. Dil nasıl bir bütünü oluşturuyorsa dil bilgisini de aynı bakış açısıyla değerlendirmek daha doğru olacaktır (Ergin, 1998: 28). Dil bilgisi öğretiminde anlama ve anlatma becerilerinin diğer dil becerileriyle iç içe ve bir bütün halinde ele alınmasının vurgulanması da bu durumla yakından ilgilidir. Okuma, dinleme, konuşma ve yazma gibi dil becerileri nasıl birbirinden ayrı olarak değerlendirilmiyor ve geliştirilmiyorsa dil bilgisi de bu bakış açısıyla değerlendirilmeli ve öğretilmelidir.

Temel eğitim sürecinde, Türkçe dersleriyle öğrencilerin konuşma, yazma, okuma ve dinleme becerilerinin gelişmesi amaçlandığı için dil bilgisi öğretimi kendi başına bir amaç olarak görmemek gerekir. Dil bilgisi, dil becerilerini geliştirmek için kullanılacak bir çalışma alanı olarak görülmelidir. Çocuklar, okula başlangıç dönemine kadar dili belirli oranda öğrenmekte ve kullanabilmektedir. Dil bilgisinin, çocuğun farkında olmadan kullandığı birtakım kuralları sezmesi yoluyla dili kullanmada güven kazanmasına yardım eder (Öz, 2001: 259).

### **3. Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programında Dil Bilgisi Öğretimi, İzlenen Aşamalar ve Konu Tekrarı**

Dil bilgisi öğretimi, “öğretim sürecinin içeriği, nasıl ve hangi sırayla öğretileceği ve ne zaman öğretilmeye başlanacağı” gibi problemler üzerinde görüş bildirilmeye devam edilen; “geçmişten bugüne ilköğretim okullarında dil bilgisi öğretimi zararlı olmasa da gereksiz görenler kadar gramer eğitiminin dil becerileri eğitiminde anahtar rol üstlendiğini savunanlara kadar farklı görüşlerin ileri sürüldüğü bilinmektedir” (Tompkins, 1988:511’den akt. Balcı, 2012: 43). İlkokullar için hazırlanan Türkçe dersi öğretim programlarında dil bilgisi öğretimi çoğunlukla diğer beceri alanlarıyla ilişkilendirilerek Türkçenin doğru kullanımının öğretilmesini öne çıkarmıştır. Ortaokullarda ise konu içeriği daha çok hissedilmektedir (Özbay ve Balcı, 2008:180).

2004 ve 2005 yılında ilköğretim birinci ve ikinci kademe sınıfları için yenilenen Türkçe dersi öğretim programları kural yerine dili doğru kullanmayı öğretmeye ağırlık veren bir anlayışla yeniden düzenlenmiştir. Özellikle 6-8. sınıflar

için hazırlanan ve hâlen ortaokullarda kullanılmaya devam edilen programda konu öğretim sıralamasına ilişkin yeni bir düzenlemeye gidilmiştir.

2005 yılı 6-8. sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dil bilgisi öğretimiyle ilgili olarak dil bilgisinin diğer dil beceri alanlarıyla olan ilişkisine dikkat edilerek kuraldan çok doğru kullanımın üzerinde durulması istenmiştir. Konu öğretiminde kolaydan zora doğru bir sıralamanın oluşturulduğunun belirtildiği programda konuların birbirini destekleyecek şekilde, zengin materyallerle işlenmesi tavsiyesi bulunmaktadır (MEB, 2006: 8).

2005 Türkçe dersi öğretim programında yapılan açıklamalarda özellikle önceki yıllarda kullanılan bir önceki programın aksine konuların sınıflara göre bölümlendiği ve kolaydan zora doğru bir sıralamayla öğretileceği belirtilmektedir. Ayrıca dil bilgisi öğretim alanının diğer becerilerle yakından ilişki kurularak dilin doğru kullanımının ön plana çıkarıldığını, uygulama ve materyal kullanımının özendirildiğini ve örnekten kurala gitmenin vurgulandığını görmek mümkündür. Bu anlayış doğrultusunda üç sınıf için belirlenen dil bilgisi konularını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

**Tablo 1:** İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Dil Bilgisi Konuları

6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Kök ve Ek	Filler	Fiilimsiler ve Kullanım Özellikleri
İsim Kökü ve Fiil Kökü	Kip ve Çekimli Fiil	Cümlelerin Temel Öğeleri
Yapım Eki ve Çekim Eki	Bildirme Kipleri ve Dilek Kipleri	Cümlelerin Yardımcı Öğeleri
Gövde	Fiillerin Olumlu, Olumsuz, Soru ve Olumsuz Soru Çekimleri	Cümlede Vurgulanan İfade
Yapım Eklerinin İşlevleri	Zarflar	Fiillerde Çatı
Basit, Türemiş ve Birleşik Kelimeler	Kelimelerin Cümledeki Farklı Görevlerde Kullanımı	İsim ve Fiil Cümleleri
İsim	Basit, Türemiş ve Birleşik Fiiller	Kurallı ve Devrik Cümleler
Zamir	Farklı Yapı Özelliğindeki Fiillerin Anlam Özellikleri	Cümlelerin Yapı Özellikleri
Hâl Ekleri	Cümlede Zaman Kavramını Belirleyen/Destekleyen Zarflar	Kalıplaşmış Cümle Yapıları
İyelik Ekleri	Fiil Kiplerinde Zaman ve Anlam Kayması	Cümlede Anlam
İsim Tamlamaları	İsim Türündeki Kelimelerin Çekimlenmesi	Anlatım Bozukluklarına Neden Olan Kullanımlar
Sıfatlar	İsimlerin Ek Fiil Aracılığıyla Çekimlenmesi	Anlatım Bozukluklarını Düzeltme
Sıfat Tamlamaları	Zaman ve Kip Çekiminde Birleşik Yapılar	
Edat, Bağlaç ve Ünlemler	Zaman ve Kip Çekiminde Birleşik Yapılar ve Ek Fiil	
Kelimelerin Cümledeki Farklı Görevlerde Kullanımı		



### *Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

2005 programında önceki programların aksine sınıflara göre aşamalı bir konu sıralaması izlenmiştir. Basit ve temel öğelerden cümleye doğru bir sıralama yapıldığı görülmektedir. Konu sıralaması ses ve heceden başlayarak cümleye doğru ilerlemektedir.

Konu sıralamasının belirlenmesinde konuları sınıflara göre ayırarak işlemenin bazı sakıncaları olabileceği yönünde görüşler de ileri sürülmüştür. Çocuğun dil sorunlarıyla her yıl karşılaştığı düşünülürse konuların da her yıl yeniden biraz daha derinleştirilerek işlenmesi hatırlamayı ve bilgi arttırmayı kolaylaştırabilir (Göğüş, 1978: 347).

Türkçe dil bilgisi öğretiminde 1981 programında belirtildiği gibi aynı konuların her yıl biraz daha derinlemesine işlenmesi anlayışından sınıflara göre ayrılmış farklı konuları işleme prensibine geçilmesi, 2005 programının temel farklılığını oluşturmaktadır. Dil bilgisi öğretiminde en çok kullanılan kurala, en çok yer verilmesi ilkesinden hareketle (Demirel, 1999: 96) dil bilgisinin süreç içinde bölünmeden işlenmesi gerektiğini belirten görüşler de bulunmaktadır. Bu durumda konuların sınıflara göre farklılaştığı öğretim yaklaşımında önceki yıllara ait konuların tekrarı büyük önem arz etmektedir. 2005 İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıflar) bu sorunu aşabilmek için program içinde “Ders İşleme Süreci”nin açıklandığı bölümde dil bilgisi konuları için; “bir önceki yıl ele alınan dil bilgisi konularına yönelik hatırlatma niteliğinde etkinlikler düzenlenebileceği” (MEB, 2006: 246) şeklinde bir yönergeye yer verse de tekrarın niteliğine ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Daloğlu (2005: 120) tarafından yapılan araştırmada da dil bilgisi konularının önceki yıllara ait konularla ilişkilendirilmesinde sıkıntılar yaşandığı görülmektedir.

#### **4. Dil Bilgisi Öğretiminde Ders Kitabı**

“Ders kitapları, ders konularına ait bilgileri, sıralı ve doğru bir biçimde, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan araçlardır.” (Küçükahmet, 2004: 18) Dil bilgisi öğretimi sürecinde de hem öğrencilerin işlenecek konuyu zihinlerinde yapılandırabilmeleri hem de öğretim teknolojilerinden ve materyallerinden yararlanılarak çoklu öğrenme ortamları oluşturulması önem arz etmektedir (Tan, 2008: 43). Eğitim süreci içinde ders araçları, daha iyiyi daha kısa zamanda elde etmek için kullanılır. Türkçe öğretimi açısından bakıldığında en belli başlı ve yaygın araç olarak ders kitaplarının kullanıldığı bilinmektedir (Erkınay, 2010: 27). Ders kitabı, program amaçlarına uygun bir planla hazırlanmış önemli bir kaynaktır. Dil öğretiminde de en çok kullanılan temel kaynak ders kitabıdır. Türkiye’de kullanılan ders kitapları Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği esaslarına göre oluşturulmaktadır (Tebliğler Dergisi, 2001). Türkçe öğretmenlerinin derslerini, büyük oranda (%94,44)

ders kitabına bağlı kalarak işledikleri düşünüldüğünde (Özbay, 2003: 27) nitelikli Türkçe ders kitaplarının öğretim kalitesini arttıracığı muhakkaktır. Bilginin planlı, düzenli ve aşamalı bir şekilde sunulduğu ders kitapları öğretim teknolojilerindeki gelişmelere rağmen hâlâ öğretmen ve öğrenciler için temel başvuru kaynağı olmaya devam etmektedir (Kolaç, 2003: 106). Geleneksel öğretimden modern öğretime doğru gidildiğinde ders kitabının öneminden bir şey kaybetmediği görülmektedir.

Dil bilgisi öğretimi sürecinde hâlâ yaygın olarak geleneksel yöntem ve tekniklerin kullanıldığını belirten Sağır (2002: 27), bu anlayışın hazırlanan ders kitaplarında da kendini gösterdiğini belirtir. Devci (1999), dil bilgisi konuları ile ders kitapları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında özellikle kırsal bölgelerde ders kitabının neredeyse tek kaynak olduğu görüşünü savunur. Tek kaynak niteliğindeki bu eserlerde de dil bilgisi konuları çoğunlukla bilgi olarak verilmektedir (Akt. Erdem, 2007: 61). Türkçe dil bilgisi öğretimi amacıyla hazırlanan kitapların terim ve bazı konularda kural birlikteliğine sahip olmayışı, dil bilimin verilerinden yeterince yararlanılmaması, anlam unsurunun göz ardı edilmesi, öğrencilerin dil becerilerini destekleyecek etkinlikler içermediği (Sağır, 2002: 32; Kurudayıoğlu, 2012: 62; Karadüz, 2006: 27) sıklıkla dillendirilen şikayetler arasındadır.

Ders kitaplarındaki konuların hazırlanış sürecinde hedef-davranışların alanı, düzeyi, sınırları ve basamak düzeylerine dikkat edilmelidir. Bunlar, ders kitaplarının ve programın hedef ve davranışlarından sapmayı engeller (Kılıç ve Seven, 2004: 79). Bu anlayışa uygun olarak başarılı bir dil bilgisi öğretimi için de ders kitaplarındaki dil bilgisi konuları; somuttan soyuta, basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene doğru düzenlenmelidir (Daloğlu, 2005: 87). Bu özelliklere sahip ders kitapları, dil bilgisi öğretim sürecinde rol alan tüm bireylerin işini kolaylaştıracaktır.

İtmeç (2008: 47) belirli öğretim yaklaşımlarından hareketle dil bilgisi öğretiminde takip edilecek yöntem ve konu sıralaması hakkında dil öğretiminde sıklıkla kullanılan aşağıdaki yaklaşımlardan bahseder:

i. Doğrusal Yaklaşım: Okuma metinlerinin ve bunlara ilişkilendirilen dil bilgisi konularının basitten karmaşığa doğru sıralanması yaklaşımıdır.

ii. Sarmal Yaklaşım: Dil bilgisi konularının yeri ve zamanı geldikçe tekrar tekrar öğretilmesini savunan yaklaşımıdır. Tematik ve işlevsel dil öğretimi yaklaşımlarında dil bilgisi öğretiminde sarmal yaklaşımın izlenmesi uygun görülmektedir.

iii. Modüler Yaklaşım: Bu yaklaşımda her bir metin ya da üniteye uygun seçilen okuma parçaları bir modül oluşturur. Gerekli görülen dil bilgisi kuralları belirlenmiş bir sıraya bağlı kalmadan işlenir. Her modülün konusu kendi içinde bütünlük taşıyacak şekilde düzenlenir. Modüler yaklaşımı bu niteliğiyle tematik yaklaşıma benzetmek mümkündür.

Türkçe dil bilgisi öğretiminde 2005 yılında kabul edilen son programla birlikte doğrusal bir yaklaşım benimsenmiş, konular yıllara göre sınıflandırılarak işlenmeye başlanmıştır. 1981 tarihli öğretim programı ise dil bilgisi öğretiminde

### *Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

sarmal yaklaşıma uygun olarak konuların her yıl tekrar edilmesi ilkesinden hareket etmektedir.

İlgili literatür tarandığında Türkçe dil bilgisi öğretimi üzerine pek çok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmaların bir bölümü herhangi bir öğretim yönteminin Türkçe dil bilgisi öğretiminde etkililiği ile ilgili çalışmalardır (Yağcı, 2002; Bolat, 2004; Kaygusuz, 2006; Kurt, 2006; Akbaba, 2007; Bekaroğlu, 2007; İşcan, 2007; Çeçen, 2007; Derman, 2008; Tan, 2008; Altas, 2009; Dolunay, 2009; Karahan, 2009; Süğümlü, 2009; Görgün, 2010; Kara, 2010; Yaman, 2010; Akçakaya, 2011; Akkaya, 2011; Durukan, 2011; Derman, 2011; Güney, 2011; Sancak, 2011; Avcı, 2012; Çarkıt, 2013; Eyüp, 2013; Polatcan, 2013; Şanlı, 2013; Şenol, 2013). Bu araştırmalardaki sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde önerilen yöntemin, materyalin dil bilgisi öğretiminde geleneksel öğretim yöntemlerine göre daha etkili olduğu hipotezlerini doğrular vaziyette olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmaların dışında Türkçe dil bilgisi öğretiminde öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan araştırmalar da bulunmaktadır (Kolaç, 2003; Erdoğan ve Gök, 2006; Sandıkçı, 2006; Erdem, 2007, 2008; İtmeç, 2008; Kılıçoğlu, 2009; Akgül, 2010; Başaran ve Erdem, 2010; Çeçen ve Mete, 2011; Öztürk, 2011; Şahinci, 2011; Yücel, Batur ve Akar, 2012; Hergüner, 2013). Bu araştırmalarda da; dil bilgisi öğretiminin sorunlarını ve bu sorunlara yönelik öğretmen görüşleri, bir konunun öğretimi ve o sırada karşılaşılan güçlükler, farklı müfredat programlarında dil bilgisi öğretiminin yeri ile ilgili öğretmen görüşleri gibi konular değerlendirilmiştir. Ayrıca Türkçe dersi öğretim programı (Calp, 2001; Eyüp, 2008; Kurt, 2009; Şekerci, 2011) ve Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi öğretimiyle ilgili yapılan çalışmalar da (Erdal, 1997; Kesik, 2005; Daloğlu, 2005; Karadüz, 2006; Kerimoğlu, 2006; Göçer, 2008b; Durukan, 2008; Çomak, 2009; Karaarslan ve Yaman, 2010; Üner, 2010; Altun, 2010; Altunkaya, 2010; İşeri, 2012; Karagöz, 2013) bulunmaktadır. Özellikle Türkçe ders kitapları üzerine son dönemde gerçekleştirilen araştırmalarda önceki yıllara oranla ilerleme kaydedilse de dil bilgisi öğretimi konusunda istenen seviyeye ulaşılamadığı eleştirisinin yapıldığı görülmektedir.

Yapılan araştırmalar genel olarak incelendiğinde Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması ve konu tekrarını öğretmen görüşleri ve ders kitaplarına göre değerlendiren yeterli sayıda araştırmayla karşılaşmamıştır.

Bu çalışmada öncelikle Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralamasının nasıl olması gerektiği konusunda öğretmen görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi öğretiminde konu tekrarına yer verilip verilmediği, veriliyorsa ne derece yer verildiğini tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda ortaya çıkan sonuçlar dil bilgisi öğretimi açısından tartışılmış, öğretmen ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

## Yöntem

### Araştırmanın Modeli

Ortaokul 6- 8. sınıflar Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması ve konu tekrarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın modeli “betimleyici araştırma modeli”dir. Betimleyici araştırmada var olan durum; verilerin derlenmesi, düzenlenmesi ve profilin çıkarılması şeklinde planlanarak sunulur (Çömlekçi, 2001: 28). Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlarken araştırmanın yapıldığı olay, birey ya da nesne; kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2003: 77).

### Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Hatay ili merkez ilçe Antakya’da bulunan ilköğretim okulları ile 6-8. Sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı 2012 yılında Antakya merkez ilçesinde 36 ilköğretim okulu bulunmaktadır<sup>2</sup>. Araştırma evreninin tamamına ulaşmak amacıyla tüm okullara gidilmiş ve gönüllü olan Türkçe öğretmenlerinden “Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri Anketi” formunu doldurmaları istenmiştir. Bu anketi dolduran toplam Türkçe öğretmeni sayısı 90’dır. Araştırma evreninin diğer boyutunu oluşturan ders kitapları için Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı’nın 15. 02. 2012 tarihli <http://yayim.meb.gov.tr/duyuru.htm/15.02.2012> internet adresine girilmiş ve “2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılı Teslim Noktalarına Göre İlköğretim Ders Kitapları Dağıtım Planı”na göre belirlenen 6 adet Türkçe ders kitabının incelenmesi kararlaştırılmıştır. Bu kitaplar Evren Yayınları İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı, MEB Yayınları İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı, Koza Yayınları İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı, Pasifik Yayınları İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı, MEB Yayınları İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı, Tav Yayınları İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı’dır.

“Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri Anket Formu” 90 Türkçe öğretmeni tarafından cevaplanmıştır. Bu öğretmenlerden 53’ü (%58,9) kadın ve 36’sı (%40) erkektir. Bir öğretmen bu soruda işaretleme yapmamıştır.

Öğretmenlerin mesleki davranışları ve öğretmenlik becerileri aldıkları eğitim ile yakından ilgilidir. Araştırma örnekleminde yer alan Türkçe öğretmenlerinin önemli bir bölümü (f=82, %91,1) lisans düzeyinde eğitim almışlardır. 2 Türkçe öğretmeni ön lisans (%2,2), 3 Türkçe öğretmeni de (%3,3) yüksek lisans mezunudur. Diğer bölümünü işaretleyen 3 (%3,3) öğretmen ise “Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü” mezunu olduklarını belirtmişlerdir.

Mesleki başarı ve davranış kalıplarında alınan eğitimin süresinin yanında asıl dikkat edilmesi gereken eğitimin niteliğidir. Bu anlamda Türkçe öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin lisans eğitimlerini hangi programda

---

<sup>2</sup> Araştırmanın yapıldığı 2012 yılında Antakya ilçesinde (ilçe merkezi ve bağlı köyler) toplam 486 Türkçe öğretmeni görev yapmaktadır. Veriler Hatay İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden alınmıştır.

### *Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

tamamladıkları da önem taşımaktadır. Ankete katılan 90 Türkçe öğretmenin mezun olduğu program bilgilerine bakıldığında öğretmenlerden 52'si (%57,8) Türkçe Öğretmenliği, 15'i (%16,7) Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, 20'si (%22,2) Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunudur. Bu seçenekler dışında farklı bir bölümde lisans öğrenimi gören öğretmen sayısı ise 2'dir. Bu öğretmenler, bölümlerini "Almanca" ve "Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları" olarak ifade etmişlerdir.

Mesleki kariyerde ve eğitim sürecinde önemli başlıklardan biri de tecrübedir. Öğretmenlerin eğitim sürecinde tecrübelerinden sıklıkla faydalandıkları bilinmektedir. Ayrıca bu araştırmanın önemli amaçlarından biri olan öğretmenlerin 1981 ve 2005 tarihli Türkçe dersi öğretim programlarını karşılaştırabilmeleri için belirli bir mesleki kıdeme sahip olmaları ve her iki öğretim programıyla eğitim öğretim sürecine şahit olmaları gerekmektedir. "Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri Anket Formu" nu dolduran öğretmenlerin 10'u (%11,1) 1 ile 5, 35'i (%28,9) 6 ile 10, 22'si (%24,4) 11 ile 15, 12'si (%13,3) 16 ile 20, 3'ü (%3,3) 21 ile 25 ve 8'i (%8,9) 26 ve daha fazlası hizmet yılına sahiptir. Özellikle %88,9 oranında yedi ve daha fazla hizmet süresine sahip olan öğretmenlerin bulunması 1981 ve 2005 Türkçe dersi öğretim programını karşılaştırabilecek öğretmenlerin görüşlerinin elde edilmesi açısından önemlidir.

#### **Verilerin Toplanması**

Araştırma verileri "Dil Bilgisi Öğretimine Yönelik Öğretmen Görüşleri Anket Formu" ile "Türkçe Ders Kitapları Değerlendirme Formu"ndan elde edilmiştir. "Dil Bilgisi Öğretimine Yönelik Öğretmen Görüşleri Anket Formu"nun uygulamaları Hatay İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden izin alındıktan sonra 2012 yılının Nisan ve Mayıs aylarında yapılmıştır. Uygulama 36 ilköğretim okulunda bulunan öğretmenlerden gönüllülük esasına göre 90 Türkçe öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Anketler okullarda müdür, müdür yardımcısı ya da mümkünse doğrudan Türkçe öğretmenlerine verilmiştir. 9 maddeden oluşan anketin cevaplandırılma aşaması biraz zaman aldığından; genelde verilen anketler, belli bir süre sonra tekrar okullara gidilerek öğretmenlerden, müdür ya da müdür yardımcılardan teslim alınmıştır. İncelenmesi kararlaştırılan 6 adet Türkçe ders kitabı ise "Türkçe Ders Kitabı Değerlendirme Formu" ile dil bilgisi konuları, kullanılan etkinlik tipleri ve dil bilgisi öğretimine yönelik konu tekrarı yönergeleri bakımından incelenmiştir.

Ölçme araçlarının öncelikle geçerli ve güvenilir olması beklenir (AERA, APA ve NCME, 1999:9-36). Bu çalışmada kullanılan ölçme araçları ve ölçek geliştirme süreçleri aşağıda özetlenmiştir.

### **Dil Bilgisi Öğretimine Yönelik Öğretmen Görüşleri Anket Formu**

Anket, alan araştırmalarında sıkça kullanılan tekniklerden biridir. Kişi ya da grupların çeşitli konulardaki düşünce, duygu ve deneyimleri hakkında bilgi toplamak için hazırlanmış soru listesi (Doğan, 2007: 122) olarak tanımlanan anketler, geçerlik ve güvenilirliği düşük olmasına rağmen çok sayıda kişiden kısa sürede birçok bilgiyi toplamayı sağlaması açısından sıkça tercih edilmektedir. Anket sorularının hazırlanmasında araştırma hakkında yeterli literatür taramasının yapılması ve pilot bir gruba uygulanarak aksaklıkların giderilmesi önem taşımaktadır (Arseven, 2004: 11). Ayrıca anket içeriğinin belirlenmesinden sonra buna uygun açık ve kapalı uçlu soruların yazılması da önemlidir (Baş, 2001: 56-60).

Bu araştırmada kullanılan Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi öğretimine yönelik görüşlerini belirleyebilmek amacıyla "Dil Bilgisi Öğretimine Yönelik Öğretmen Görüşleri Anket Formu"nda yer alan sorular literatür taraması yapılarak geliştirilmiştir (Aydın, 1999; Öztürk, 2003; Arıcı, 2005; Karadüz, 2006; Erdem, 2007; Erdoğan, 2007; Odabaşı, 2007; İtmeç, 2008; Erdoğan ve Gök, 2009; Üner, 2010; Güven, 2011; Durukan, 2008; Şahin, 2008; Daloğlu, 2005; İşcan, 2007; Aytaş ve Çeçen, 2008; İşcan ve Kolkusa, 2005; Tunçel, 2006; Demirkol, 2007; Derman, 2008; Aköz ve Bulut, 2010; Ünal ve Şahinci, 2011). Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm kişisel bilgi formu niteliğindedir. Bu bölümde öğretmenlerin demografik ve akademik niteliklerini belirlemeyi amaçlayan dört soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise dil bilgisi öğretiminde konu sıralamasına yönelik sorular yer almaktadır. Ölçekte toplam 9 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde yer alan 1., 2., 3. ve 5. sorular açık uçlu sorulardır. Diğer sorular ise sınıflamalı değişken tipine uygun sorulardır. "Her zaman / sık sık / ara sıra / nadiren / hiçbir zaman" seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmiştir.

Anket geliştirme sürecinde maddelerin yazımından sonra soruların kapsam geçerliliğini sağlamak için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uygulamalardan önce ölçekle ilgili 3 Türkçe eğitimi alan uzmanı ve 1 dil bilgisi alan uzmanının görüşleri alınmış, öneriler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak ölçeğe son şekli verilmiştir.

### **Türkçe Ders Kitabı İnceleme Formu**

Bu araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın 15. 02. 2012 tarihli <http://yayim.meb.gov.tr/duyuru.htm/15.02.2012> İnternet adresindeki "2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılı Teslim Noktalarına Göre İlköğretim Ders Kitapları Dağıtım Planı"na göre belirlenen 6 adet Türkçe ders kitabı incelenmiştir. Bu kitaplar Evren Yayınları İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı, MEB Yayınları İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı, Koza Yayınları İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı, Pasifik Yayınları İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı, MEB Yayınları İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı, Tav Yayınları İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı'dır. Kitaplar dil bilgisi konu sıralaması, dil bilgisi öğretiminde kullanılan etkinlik tipleri, dil bilgisi öğretiminde kullanılan konu tekrarı yönergeleri açısından incelenmiştir. Aynı sınıf düzeyindeki kitapların dil

### *Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

bilgisi öğretiminde takip ettikleri sıralama birbiriyle kıyaslanmıştır. Ayrıca her kitabın konu sıralaması 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı'na uyumluluğu açısından incelenmiştir. Hem ders kitabını hem öğrenci çalışma kitabını hem de öğretmenlere yönelik yönergeleri içerdiği için ders kitabı incelemeleri, aynı yayının öğretmen kılavuz kitapları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

#### **Verilerin Analizi**

Dil bilgisi öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri ile ilköğretim 6-8. sınıflar Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması ve konu tekrarını tespit etmeyi amaçlayan bu araştırmada toplanan verilerin analizinde betimsel istatistik (frekans (f), yüzde (%)) analizleri kullanılmıştır.

#### **Bulgular**

#### **Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmenlerinin Türkçe Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular:**

Bu bölümde araştırma örneğine dâhil edilen ilköğretim okulu Türkçe öğretmenlerinin Türkçe dil bilgisi öğretimine ilişkin görüşlerine dair toplanan verilerin sonuçlarına yer verilmiştir.

Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması ve öğretimin niteliğine ilişkin Türkçe öğretmenlerine yöneltilen sorulardan ilki farklı öğretim yaklaşımlarını benimseyen “1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı (6-8. Sınıflar)” ile “2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı”nın Türkçe dil bilgisi öğretiminde hangisinin daha etkili olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Türkçe öğretmenlerinin bu soruya verdikleri cevapların sonuçlarına Tablo 2’de yer verilmiştir:

**Tablo 2: Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmenlerinin Dil Bilgisi Öğretiminde Tercih Ettikleri Öğretim Programları**

<b>Program</b>	<b>f</b>	<b>%</b>
2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı	62	80.51
1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı	12	15.58
Cevap vermeyenler	3	3.89
Toplam	77	100

Türkçe öğretmenlerinin ankette yer alan bu soruya cevap verebilmeleri için hem 1981 hem de 2005 tarihli Türkçe dersi öğretim programlarını öğretmen olarak uygulamaları beklenmektedir. Bu sebeple araştırmanın yapıldığı tarihte her iki öğretim programıyla eğitim öğretim sürecini gerçekleştirmiş olan yani en az yedi yıllık mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin cevapları dikkate alınmıştır.

Araştırma örneklemindeki 90 Türkçe öğretmeninden 13 kişi yedi yıldan az hizmet süresine sahip olduğu için bu soruya verdikleri cevaplar değerlendirmeye alınmamıştır. Tablo 6'da görüldüğü gibi "2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programını" tercih eden öğretmenlerin sayısı 62'dir (%80,51). Bu öğretmenlerden bir bölümü (f=23) seçimleriyle ilgili herhangi bir gerekçe belirtmezken, 39 öğretmen ise seçimlerinin gerekçesine ilişkin açıklama yapmışlardır. Bu öğretmenlerin tercih gerekçelerine ilişkin görüşleri Tablo 3'te sunulmuştur:

**Tablo 3: Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programını Tercih Eden Öğretmenlerin Gerekçeleri**

Gerekçe	f
Programda öğrencinin keşfetmesi ön planda ve öğrenci merkezli.	14
Etkinlik içerikli bir program olması.	7
Konuların yığılmaması, sınıflara göre düzenli konu dağılımı.	5
Ezberden uzak bir uygulama imkanı sağlaması.	3
Tekrara yer vermesi.	3
Öğrenme kalıcı, sağlıklı, faydalı.	2
Dil bilgisi konularının metinlerle bağlantılı işlenmesi.	1
Görsel unsurların zenginliği, yorum yapmaya imkan tanınması ve farklı bakış açısına sahip olması.	1
Çağın yeniliklerine daha uyumlu olması.	1
Büyüklerimiz öyle uygun gördü.	1
Daha yapılandırıcı ve öz bir program olması.	1
Toplam	39

2005 programının bir önceki programa oranla Türkçe dil bilgisi öğretiminde daha nitelikli olduğunu savunan Türkçe öğretmenleri bu görüşlerini çoğunlukla programın öğrenci merkezli oluşu ve böylece keşfetme sürecine dayalı bir öğretim ortamı oluşturmasıyla (f=14) açıklamaktadır. Etkinlik temelli bir program anlayışı da (f=7) bu programın artlarından biri olarak görülmektedir. Türkçe dil bilgisi öğretiminde 1981 ve 2005 programlarının en önemli farklarından birini oluşturan konu öğretim sıralaması öğretmenlerin yaptıkları açıklamalar içinde üçüncü sırada yer almaktadır. Öğretmenlerin bir bölümü (f=5) konuların farklı sınıflara dağıtılmasının yığılmayı engellediği ve öğretimi kolaylaştırdığı görüşündedir. Bu araştırmanın alt amaçlarından birini oluşturan öğretim sürecinde dil bilgisi konularının tekrarına ilişkin de açıklamaya yer verildiği görülmektedir. Bazı öğretmenler (f=3) 2006 yılında uygulanmaya başlanan Türkçe dersi öğretim programının konu tekrarına yer vermesinin olumlu niteliklerden biri olduğu görüşündedir.

İlköğretim okullarında Türkçe dil bilgisi öğretiminde "2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı"na oranla "1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı"na daha nitelikli bulan öğretmenlerin oranı daha azdır (f=12, %15,58). 1981 programını Türkçe dil bilgisi öğretiminde daha etkili bulan öğretmenler içinde 4 öğretmen seçimlerine ilişkin herhangi bir gerekçe sunmazken



*Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

8 öğretmen bu programı seçme gerekçelerini Tablo 4'te verilen gerekçelerle açıklamıştır:

**Tablo 4:** *Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programını (6-8. Sınıflar) Tercih Eden Öğretmenlerin Gerekçeleri*

Gereke	f
Konular bir bütünlük içinde veriliyordu.	3
Dil bilgisi öğretimine ayrı ders saati uygulama olanağı bulabiliyorduk.	1
Oyun oynamıyorduk. Bilgiye kendi yaratıcılığımızla ulaşıyorduk.	1
Dil bilgisi konuları daha geniş veriliyordu.	1
Daha düzenli konu dağılımı vardı.	1
Öğrencilere daha fazla örnek verme olanağı tanıyordu, araştırmaya yönelikti.	1
Toplam	8

İlköğretim okullarında Türkçe dil bilgisi öğretiminde 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitimi Programının (6-8. Sınıflar) daha etkili olduğunu savunan öğretmenlerin gerekçeleri içinde özellikle “*Konuların bütünlük içinde öğretilmesi.*” (f=3) açıklaması öne çıkmaktadır. Bu programda konuların sınıflara göre ayrılmadan hemen her konunun her sınıfta tekrar edilmesi olumlu bir nitelik olarak görülmektedir.

1981 ve 2005 programları arasında tercih yapmayan 3 öğretmen bulunmaktadır. Bu öğretmenlerden; 2 öğretmen tercihte bulunmama nedenini belirtmezken, 1 öğretmen “*her iki programı da Türkçe dil bilgisi öğretiminde yetersiz bulduğunu*” belirtmiştir.

Sarmal yaklaşım dil bilgisi konularının öğretiminde konuların her yıl neredeyse tamamının tekrar edilmesini ve sınıf seviyesine göre derinleşmeyi esas alır. Konular bütünlük içinde bir yılın sonunda tamamlanır ve her yıl bu süreç tekrar edilir. 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitimi Programı programın bütününde olduğu gibi dil bilgisi konularının öğretiminde de bu anlayışa uygun olarak düzenlenmiştir. Konu sıralamasına bağlı öğretim yaklaşımı ise, konuların belirlenmiş bir sıra doğrultusunda ve her yıl bir önceki yılda öğretilenlerden farklı konuların öğretilmesini esas alır. Hâlen kullanılmakta olan 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıflar için) bu anlayışa uygun olarak hazırlanmıştır. Öğretmenlerin dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması ve konu tekrarına yönelik görüşlerini belirlemek bu çalışmanın amaçları arasında olduğundan, öğretmenlere Türkçe dil bilgisi öğretiminde sarmal yaklaşımın mı konu sıralaması yaklaşımının mı daha etkili olduğu sorusu da yöneltilmiştir. Ayrıca bu soruyu cevaplandıran öğretmenlerden konuyla ilgili görüşlerini de açıklamaları istenmiştir. Tablo 5'te araştırma örnekleminde bulunan Türkçe öğretmenlerinin Türkçe dil bilgisi öğretiminde sarmal

ya da konu sıralaması yaklaşımlarından hangisini tercih ettiklerine ilişkin soruya verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir:

**Tablo 5:** Araştırma Örneklemindeki Türkçe Öğretmenlerinin Türkçe Dil Bilgisinde Öğretiminde Tercih Ettikleri Yaklaşım

Tercihler	f	%
Konu sıralamasına bağlı yaklaşım	65	72.22
Sarmal yaklaşım	22	24.44
Tercih yapmayanlar	1	1.11
Her iki yaklaşımı da yetersiz bulanlar	2	2.22
Toplam	90	100

Araştırma örnekleminde bulunan Türkçe öğretmenlerinden 1 tanesi bu soruda herhangi bir tercihte bulunmamıştır. Türkçe öğretmenlerinin yaklaşık dörtte üçü (f=65, %72,22) doğrusal yaklaşımın Türkçe dil bilgisi öğretiminde daha etkili olduğunu düşündüğünü belirtmektedir. Yaklaşık dörtte biri ise (f=22, %24,44) Türkçe dil bilgisi öğretiminde sarmal yaklaşımın daha etkili olduğunu düşünmektedir. 2 öğretmen tarafından her iki yaklaşım yetersiz bulunmuştur. Tablo 4'te görüldüğü gibi Türkçe öğretmenlerinin önemli bir bölümü (%80,51) son programın dil bilgisi öğretiminde daha etkili olduğunu düşündüklerini belirtmektedir. Sonuçlar Tablo 6'daki verilerle uyumludur.

Türkçe dil bilgisi öğretiminde tercihlerini konu sıralamasına bağlı öğretim yaklaşımından yana kullanan öğretmenlerden bir bölümü (f=21) neden bu yaklaşımı tercih ettiklerine dair bir açıklamada bulunmamışlardır. Gerekçelerini açıklayan öğretmenlerin (f=44) görüşleri Tablo 6'da belirtilmiştir:

**Tablo6:** Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralamasına Bağlı Yaklaşımın Tercih Edilme Gerekçeleri

Gerekçe	f
Konu sıralamasına bağlı yaklaşımda konular aşamalı olarak birbirini destekleyecek şekilde kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru sıralanmıştır.	16
Bol örnek ve uygulamalarla öğrencinin tekrardan sıkılmadan konuları pekiştirmesi sağlanıyor.	7
Öğrenciler sarmal yaklaşımla yoğun müfredatla boğuşuyordu.	6
Türkçede tüm konuların bir yılda verilmesi mümkün değildir.	5
Öğrenciler ezberlemeden sık sık tekrar ederek öğreniyorlar.	4
Konular detaylı olarak işlenmez.	3
Öğrenciler her yıl aynı konuları görmekten sıkılmaktadır.	2
Tam öğrenme sağladığı için.	1
Konu sıralamasına bağlı öğretim yaklaşımı kendi içinde sarmal yapıda olmalıdır.	1
Her sene farklı konular dil bilincini geliştirir.	1
Konular sırayla anlatılmalı ve çocukların bilişsel düzeylerine göre verilmelidir	1
Öğrenci ben bu konuyu biliyorum mantığıyla hareket ederek tembellik yapamıyor.	1
Konu sıralamasına bağlı öğretim yaklaşımının konuları birbirinden bağımsız işlenmesi daha etkili bir öğrenme sağlıyor.	1
Öğrencilerin bağlantı kurması daha kolay oluyor.	1
Daha kalıcı.	1
Toplam	51

### Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması yaklaşımına uygun olarak öğretim konularının aşamalandırılması ve her sınıf için farklı konuların belirlenmesi özellikle “*öğretimin aşamalandırılarak basitten karmaşığa doğru bir sıra izlemesi*” (f=16) yönüyle olumlu bulunmaktadır. Ayrıca konuların sınıflara paylaşılması sebebiyle “*daha az konu işlenmesi*” (f=6), böylece “*fazla örnek çözülebilmesi*” (f=7) uygulamada kolaylık sağlamaktadır. Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması yaklaşımını daha etkili bulan öğretmenlerin önemli gerekçelerinden birini de “*sarmal yaklaşım sebebiyle her yıl konuların bütünüyle yetiştirilmesinin mümkün olmaması*” (f=5), bu durumun “*konuların detaylı işlenmesine engel teşkil etmesidir*” (f=3).

Türkçe dil bilgisi öğretiminde sarmal yaklaşımın daha etkili olduğunu savunan öğretmenlerin (f=22, %22,44) yaklaşık yarısı (f=10) neden bu yaklaşımı tercih ettiğine ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Sarmal yaklaşım tercihinde bulunan ve bu tercihlerinin gerekçelerini açıklayan öğretmenlerin (f=12) görüşleri Tablo 7’de gösterilmiştir:

**Tablo7: Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Sarmal Yaklaşımın Tercih Edilme Gerekçeleri**

Gereke	f
Konu sıralamasına bağlı öğretim yaklaşımında konular bir dönemde çok etkili öğrenilse bile zamanla unutuluyor. Bilgiler kalıcı olmuyor.	1
Aslında sarmal yaklaşımı doğru buluyorum, ama bu müfredatla değil. Eğer incellerseniz bazı yıllarda (6. Sınıf) yığılma var. Bazı yıllarda ise (7 ve 8. sınıf) konular az.	1
Çünkü bir konuyu kavratırken diğer bilgilerden de yararlanılıyor.	1
Konuların her yıl birbirinden bağımsız olması konunun öğrenimini güçleştiriyor. Okul idaresi her yıl girdiğimiz sınıfları değiştirmekte. Dolayısıyla 8. sınıfa gelmiş bir öğrenciye anlatım bozukluğu konusunu verirken 6. ve 7. Sınıfta ne verildiğini tam olarak bilemediğimizden konuyu ne kadar iyi verirken verelim unutmama, öğretmenin konuyu iyi vermemiş olması riskleri sebebiyle konuyu kavratamayabiliyoruz.	1
Konuların birbiriyle bağlantılı olması ve ortak temellere dayanması sebebiyle öğrencilerime bu temelde eğitim vermekteyim.	1
Çünkü hiçbir konu birbirinden bağımsız değildir. Her konu bir sonraki konuya temel olmaktadır. Dolayısıyla tekrar olmadan öğrenci o konuları unutmaktadır. Bu yüzden her yıl tekrar etmek daha kalıcı olmaktadır.	1
Sene boyunca sınıfın düzeyine göre konuların belli bir düzeyde verilmesi; sınıflar arasında geçen zamanın kopukluğu karşısında her yıl konuların tekrar edilmesini verimli bir sonuç elde etmemizi sağlıyordu. Tekrar etmeyen, zamanında belli konuları öğrenmeyen, kavramayan öğrenciler sonraki yıllarda tamamen kaybolmaktadır.	1
Konular bir bütünlük içinde işlenir ve bitirilir.	1
Öğrencinin tekrardan uzak kalması bildiklerini unutmamasına neden oluyor. Öğrenci sorumlu olduğu yılın konularını ezberlemeye yöneliyor. Ne yaparsanız yapın SBS sisteminde üst üste koyup sürece yaymayı değil tekrar etmeyi daha çok benimsiyor.	1
Çocuklar süreç içerisinde konuları unutuyorlar. Sarmal program sayesinde konuların her yıl genişleyerek anlatılmasını tercih ediyorum.	1

Konularda kopukluk olmuyor böylece.	1
Birlikteliğin öğrenci gelişiminde dayanışma ve kişiliği oluşturmada daha etkili olduğunu düşünmekteyim.	1
Toplam	12

Türkçe dil bilgisi öğretiminde sarmal yaklaşımın konu sıralaması yaklaşımına oranla daha etkili olduğunu savunan öğretmenlerin görüşlerinin belli bir noktada toplanmadığı görülmektedir. Ancak özellikle kısa sürede bütün konuların birbiriyle ilişki kurularak işlenebilmesi, farklı sınıflardaki farklı konular sebebiyle kopuklukların yaşanmaması, bir önceki yıla ait konuları unutma sebebiyle hatırlatma problemi yaşatmaması gibi açıklamalar genel anlamda sarmal yaklaşımın bilinen avantajları arasındadır.

“Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri Anketi”nde yöneltilen bir diğer soru Türkçe dil bilgisi öğretiminin hangi konu sıralamasıyla yapılması gerektiğine ilişkindir. Elde edilen sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur:

**Tablo 8: Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralamasının Nasıl Olması Gerektiğine Yönelik Öğretmen Görüşleri**

Konu Sıralaması	f	%
Sesten başlayarak ses, kök, ek, kelime ve cümleye doğru gidilmelidir.	69	76.66
Cümleden başlayarak cümle, kelime, ek, kök ve sese doğru gidilmelidir.	16	17.77
Cevap vermeyenler	4	4.44
Her ikisi de kullanılmalıdır.	1	1.11
Toplam	90	100

Tablo 8’de görüldüğü gibi öğretmenlerin beşte üçünden fazlası (f=69, %76.66) Türkçe dil bilgisi öğretiminde sestem başlayarak “ses, kök, ek, kelime ve cümle” sıralamasıyla konuların öğretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Türkçe dil bilgisi öğretiminde konuların cümleden başlayarak “cümle, kelime, ek, kök ve sese” doğru bir sıralamayla öğretilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı daha azdır (f=16, %17.77). Bu soruya 4 öğretmen (%4.44) herhangi bir görüş belirtmezken 1 öğretmen (%1.11) her ikisinin bir arada kullanılması gerektiği yönünde seçeneklerin dışında yorum yapmıştır.

Türkçe dil bilgisi öğretiminde konuların parça birim olan sestem başlayıp cümleye doğru giden bir sıralamayla öğretilmesi gerektiğini savunan 69 Türkçe öğretmeninden 23 kişi bu tercihleriyle ilgili herhangi bir açıklama yapmamıştır. Geriye kalan 46 Türkçe öğretmenin konu sıralamasındaki bu tercihlerinin gerekçeleri Tablo 9’da sunulmuştur. Açıklamalarında birden fazla gerekçe gösteren öğretmenlerin gerekçeleri ayrı ayrı madde olarak sıralanmıştır:

*Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

**Tablo 9: Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralamasının “Ses, Kök, Ek, Kelime ve Cümle” Şeklinde Olması Gerektiğini Savunan Türkçe Öğretmenlerinin Gereçekleri**

Gereçekler	f
Bu sıralamayla çocuklar daha iyi anlıyor ve kavıyorlar.	5
Sesten başlamak iyi, doğru ve uygun bir yöntemdir.	4
Parça bütünden daha kolay öğrenilir.	1
Çünkü bir bina inşa ettiğimizi düşünürsek ses bu binanın temelini oluşturuyor bence.	1
Basitten zora doğru olmalıdır.	1
Daha mantıklı.	1
Anlam bilgisinden başlamalı, sözcüğün anlamına ağırlık verilmeli, ayrı bir konu olarak alınmalıdır.	1
Konu içinde sezdirilmesi yeterli değil. Sonra sestem başlayabilir.	1
Bu şekilde sesleri öğrenip kelime ve cümleleri kendisi öğrenebilir. Diğer türlü öğrenci cümleyi ezberleyip için kolayına kaçmaktadır.	1
Sürekli tekrarla bu sıralamanın daha yararlı olduğunu öğrencilerimle yaşadığım tecrübelerde gördüm.	1
Öğrenci seslerin çıkış noktalarını ve ses eğitimi iyice özümsemelidir. Fonetik bilgi verilmelidir.	1
Cümleleri ve kelimeleri uygun fonetik ve vurgu özelliklerine göre seslendirmelidir.	1
Herhangi bir olumsuzluk olmadığı için dil bilgisi öğretimi bu şekilde olmalıdır.	1
Bütünlük olmalıdır.	1
Çünkü öğrenci dil mantığını daha kolay kavıyor. Anlamını bilmediği kelimeleri tahmin edebiliyor.	1
Dil bilgisi özelliklerini temelden görüyor.	1
Nereden bu konuya geldik karmaşasını yaşamamak için bu sıralama faydalıdır.	1
Sesten başlayarak yapılmalıdır. Bence öğrencilere bu şekildeki sıralamayla daha etkili ve iyi bir öğrenme kazandırılacağına inanıyorum.	1
Bana daha düzenli geliyor.	1
Bu uygun bir dizilim.	1
Ek fiil konusu 8. sınıfa alınmalı. Fiilimsiler isim, sıfat ve zarf konusuyla birlikte verilebilir.	1
Öğrenci sesleri tanımalı, heceyi bilmeli, heceyi birleştirerek kelime, kelimeyi birleştirerek cümle oluşturmalı.	1
Öğrenci konuştuğu dili ve kuralları içeriden dışarı doğru temellendirirse dile daha hâkim bir birey olacağına inanıyorum.	1
Sesten başlanmasında fayda vardır. Bilginin kökünden başlanması esas alınmalıdır.	1
Türkçe algoritmik bir dil, bir bulmaca ya da yapboz gibi. Yapbozda bize heyecan veren küçük şeyleri birleştirerek büyük resmi görmektir. Öğrenci ilk önce fonemleri öğrenmeli, fonemlerin ayrııcı özelliğini kavrayabilmelidir.	1
Şu an uygulanan sistemdir. Herhangi bir olumsuzluk olmadığı için dil bilgisi öğretimi bu şekilde olmalıdır.	1

Tablo 9 incelendiğinde Türkçe dil bilgisi öğretiminde konuların “ses”ten başlaması gerektiğini savunan öğretmenlerin görüşlerini özellikle “tümevarım yönteminin etkililiğine” (f=21) dayandırdıkları görülmektedir. Bu anlayışa uygun olarak özellikle “parçanın bütünden daha kolay öğrenildiği” (f=10), sestem başlanmanın basitten karmaşığa doğru bir sıralamaya daha uygun olduğu şeklinde açıklamalarda buldukları anlaşılmaktadır.

Türkçe dil bilgisi öğretiminde parça yerine bütünü esas alan ve konu öğretim sıralamasının “cümle”den başlaması gerektiğini savunan 16 (%17.77) Türkçe öğretmeninden 5’i bu tercihlerinin gerekçesini açıklamamışlardır. Diğer 11 öğretmenin tercihlerinin gerekçelerine ilişkin açıklamaları Tablo 10’da görülmektedir:

**Tablo 10:** *Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralamasının “Cümle, Kelime, Ek, Kök ve Ses” Şeklinde Olması Gerektiğini Savunan Türkçe Öğretmenlerinin Gerekçeleri*

Gereke	f
Tümdengelim yönteminin her zaman en etkili yöntem olduğunu düşünüyorum.	6
Anlama teoriden önemlidir.	1
Bu yöntem öğrencilerin ezberden çok mantık ve yorum güçlerini ön planda tutarak uygulamaya koydukları sürece daha olumlu katkı sağlayan bir yöntem, diye düşünüyorum.	1
Cümleden başlanmasının doğru buluyorum. Cümle anlam taşıdığı için öğrenciye daha somut gelir.	1
Öğretim ve anlama kolay olacağından.	1
Ezberden kaçmaya yönelik oluyor.	1

Türkçe dil bilgisi öğretiminin konu sıralamasının “cümle”den başlaması gerektiğini savunan Türkçe öğretmenlerinin de yine yöntem vurgusu yaparak “tümdengelim yönteminin daha etkili olduğu” (f=6) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan açıklamalar içinde “öğrencilerin ezberden çok mantık ve yorum güçlerini ön planda tutarak uygulamaya koydukları sürece daha olumlu katkı sağladığı”, “cümlelerin anlamı olması sebebiyle öğretimi kolaylaştıracağı” şeklindeki yargılar özellikle “anamlı birim”in bu öğretmenler tarafından daha çok önemli bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

2005 Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programının Türkçe dil bilgisi konularının üç sınıf arasında sestem cümleye doğru giden bir sırayla paylaşılması özellikle bir önceki sınıfa ait konuların nasıl tekrar edileceği konusunu da gündeme getirmiştir. Türkçe dil bilgisi konularının birbirini takip eden bir sırayla öğretilmesi elbette konuların öncelik-sonralık ölçütlerinin belirlenmesini de gerektirir. Bazı konuların öğretilmesi ancak ön bilgilerin eksiksiz olması ile mümkündür. Bu durum Türkçe Dersi Öğretim Programında da dikkate alınmış ve Türkçe öğretmenlerinden bir önceki yıla ait dil bilgisi konularını uygun yerlerde tekrar etmeleri istenmiştir (MEB, 2006). Ankette yer alan sorular arasında, öğretmenler tarafından konu tekrarının yapılıp yapılmadığı, yapılıyorsa nasıl yapıldığını belirlemeye yönelik sorular da bulunmaktadır. Tablo 15’de Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi öğretimi esnasında bir önceki yıla ait konuları nasıl tekrar ettikleri sorusuna verdikleri cevaplar yer almaktadır. Öğretmenlerin konu tekrarında kullandıkları yöntemler içinden ilk üç tercihlerine ilişkin verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular aşağıdaki şekildedir:

Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

**Tablo 11:** Türkçe Öğretmenlerinin Dil Bilgisi Öğretiminde Bir Önceki Yıla Ait Konuları Tekrar Yöntemleri

Dil bilgisi konu tekrarı	1. tercih			2. tercih			3. tercih		
	f	%	Geçerli %	f	%	Geçerli %	f	%	Geçerli %
Ders kitabına ve öğretim programına göre tekrar yapıyorum.	51	56.7	56.7	-	-	-	-	-	-
Uygun örnekleri gördükçe konu tekrarı yapıyorum.	34	37.8	37.8	38	42.2	45.2	-	-	-
Öğrencilerin hatırlamadığı konulara öncelik veriyorum.	1	1.1	1.1	25	27.8	29.8	18	20	25.0
Test çözerken cevaplanamayan sorulara göre konu tekrarı yapıyorum.	1	1.1	1.1	9	10.0	10.7	22	24.4	30.6
Öğrencilerin yönelttikleri sorular doğrultusunda konu tekrarı yapıyorum.	1	1.1	1.1	5	5.6	6	24	26.7	33.3
Konu tekrarı yapmıyorum.	-	-	-	2	2.2	2.4	-	-	-
Ders kitaplarındaki tekrar etkinliklerinden yararlanıyorum.	-	-	-	3	3.3	3.6	5	5.6	6.9
Diğer (Belirtiniz.)	2	2.2	2.2	2	2.2	2.4	3	3.3	4.2
İşaretleme yapmayanlar	-	-	-	6	6.7		18	20	
<b>Toplam</b>	<b>90</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>90</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>90</b>	<b>100</b>	<b>100</b>

Tablo 11’de görüldüğü gibi ankete katılan 90 Türkçe öğretmeninden 51’i (% 56.7) “ders kitabına ve öğretim programına göre tekrar” yaptığını ifade etmişlerdir. 34 öğretmen (%37.8) ise “uygun örnekleri gördükçe konu tekrarı” yaptıklarını belirtmişlerdir. “Öğrencilerin hatırlamadığı konulara öncelik vererek tekrar”, “test çözerken cevaplanamayan sorulara göre konu tekrarı”, “öğrencilerin yönelttikleri sorular doğrultusunda konu tekrarı” seçenekleri ise sadece 1’er öğretmen (%1.1) tarafından tercih edilmiştir. “Konu tekrarı yapmıyorum.” ve “Ders kitaplarındaki tekrar etkinliklerinden yararlanıyorum.” seçeneği ise bu soruda birinci tercih olarak hiçbir öğretmen tarafından tercih edilmemiştir. Ayrıca bu soruyu cevaplarken birinci tercih olarak işaretleme yapmayan öğretmen bulunmamaktadır. Öğretmenlerin bu soruda tercihte bulunurken verilen maddeleri

yeterli görmeyerek ekleme yapmalarını sağlamak için “diğer” seçeneği de sorunun tercih seçenekleri arasına eklenmiştir. Bu seçeneği işaretleyen öğretmenlerden konu tekrarı yaparken başvurduğu yöntemi açıklamaları istenmiştir. Anket sorusuna cevap veren 2 Türkçe öğretmeni, ankette verilen seçeneklerden daha farklı bir yöntem tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bunlardan biri “*Kaynak kitaplardan faydalanarak konu tekrarı yapıyorum ve öğrencilerin seviyelerini belirlemek amacıyla seviye tespit sınavı yapıyorum.*” ifadesidir. Diğeri ise “*Benim yönelttiğim sorulara cevap verme durumuna göre tekrar yapıyorum.*” şeklindedir.

#### ***İlköğretim Okulu Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Konu Öğretim Sıralaması ve Konu Tekrarına İlişkin Elde Edilen Bulgular***

Öğretim sürecinin vazgeçilmez unsurlarından bir diğeri de ders kitaplarıdır. İlköğretim okulu Türkçe dersleri de bütün derslerde olduğu gibi büyük oranda ders kitabı üzerinden işlenmektedir. Türkçe derslerinin metin işleme süreci esasına dayalı olması ve son programın etkinlik temelli bir öğretim yaklaşımını benimsenmesi ders ve etkinlik kitaplarının önemini daha da arttırmıştır. Hâlihazırda yapılandırıcı yaklaşımı esas alan programa göre hazırlanmış ders kitapları üç kitaptan oluşmaktadır. Öğrencilere yönelik olan kitaplar “öğrenci ders kitabı” ve “öğrenci çalışma kitabı”dır. Öğretmenler içinse “öğretmen kılavuz kitabı” hazırlanmıştır. Öğretmen kılavuz kitapları, ait olduğu dersin öğrenci çalışma ve ders kitaplarını kapsamaktadır. Bu kitap ayrıca derse ait yıllık plan, performans ve proje ödevi değerlendirme formu, öğrenci gözlem formu, akran değerlendirme formu gibi öğretmenin başvuracağı formları da içermektedir. Ders işleniş sürecinde öğretmene yol gösterici yönlendirmeler, bu kitabın temel niteliğini oluşturmaktadır. Bu araştırmada yedi farklı ilköğretim okulu Türkçe dersi ders kitabının dil bilgisi bölümleri ele alınmıştır. Bu bölümünde ilköğretim okulu Türkçe derslerinde için hazırlanan öğretmen kılavuz kitaplarında dil bilgisi konularının öğretiminde konu sıralaması ve konu tekrarına ilişkin elde edilen bulguların analiz sonuçlarına yer verilecektir.

6. sınıflar için incelenen ders kitabına ait konu öğretim sıralaması, etkinlik isimleri ve konu tekrarına ilişkin verilen yönergelerle ait bulgular Tablo 12’de sunulmuştur. Tablo üzerinde Evren Yayınları Türkçe 6 Ders Kitabı’nın inceleme sonuçları görülmektedir. Öncelikle her temada yer alan metinler sıralanmış, metinler kapsamında işlenen dil bilgisi konuları, bu metinleri işlerken başvurulan etkinlikler ve son olarak öğretmen kılavuz kitabında, konu tekrarına yönelik yönergeler verilmiştir:



Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

**Tablo 12:** Evren Yayınları Türkçe 6 Ders Kitabı Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
1. Tema: Sevgi	1. Metin: Kuklacı	Kök ve ek	Çözümleme, eşleştirme,	–
	2. Metin: Vatan	Ünsüz yumuşaması ve ünsüz sertleşmesi	Altını çizme, çözümleme	–
	3. Metin: Tünek Ahmet	Kök, yapım eki, çekim eki	Altını çizme, gruplandırma	–
	4. Metin: Sevgi Ağacı	Kök ve ek	Boşluk doldurma, altını çizme, gruplandırma, uygun ekle tamamlama	Yönerge: Öğrencilerinize, şimdiye kadar edindikleri bilgileri etkinlikler aracılığıyla tekrar edeceğinizi söyleyiniz.
2. Tema: Atatürk	1. Metin: Atatürk'ün Yaşamı ve Düşünceleri	Kök ve ek	Eşleştirme, çözümleme	–
	2. Metin: Atatürk ve Halk Bilimi	Yapım eklerinin çeşitleri	Gruplandırma, kelime türetme	–
	3. Metin: Ev Ödevi	Yapım eklerinin ve kökün çeşitleri	Uygun ekle tamamlama, gruplandırma, cümlede kullanma	–
	4. Metin: Mustafa Kemal Paşa ve Köylü Kadın	Bağlaçlar	Cümle tamamlama	–
	5. Metin: Atatürk	Ünlemler	Gruplandırma, cümle tamamlama	–

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
3. Tema: Kişisel Gelişim	1. Metin: Sarı Sıcak	Birleşik kelimeler	Birleşik kelime oluşturma, altını çizme	–
	2. Metin: Daha İyi Olabilir	İsim ve fiil kökü, birleşik kelime	Gruplandırma, eşleştirme	Yönerge: Bu dersinizi öğrencilerinizin tema süresince kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kurallara yönelik edindikleri kazanımları pekiştirmek amacıyla değişik etkinliklere ayırınız.
	3. Metin: Kurtla Tilki	Basit, türemiş ve birleşik kelime	Gruplandırma	–
	4. Metin: Ağaç ve Sen	Özel isim, cins isim, teklik ismi, çokluk ismi, topluluk ismi, soyut isim, somut isim	Altını çizme, gruplandırma	–

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
4. Tema: Güzel Sanatlar	1. Metin: Sahneler	Zamirler	Uygun zamirle tamamlama, çoktan seçme	–
	2. Metin: Sanat ve Halk Sanatları	Kelime yapıları, isim türleri, zamirler	Gruplandırma, altını çizme, cümleyi yeniden yazma, eşleştirme	Yönerge: Bu dersinizi daha önce öğrenilen dil bilgisi konularına yönelik etkinliklere ayırınız.

*Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

3. Metin: Rodin'den Aldığım Ders	Hal ekleri	Uygun ekle tamamlama, eşleştirme	–
4. Metin: Ahmet Adnan Saygun	İyelik eki	Uygun ekle tamamlama, altını çizme, gruplandırma	–

Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
1. Metin: Onu Örnek Göstermeyin	Belirtili, belirtisiz, zincirleme isim tamlamaları	Gruplandırma, altını çizme, uygun ekle tamamlama, cümlede kullanma	–
2. Metin: Yolunuz Açık Olsun	Hal ekleri ve iyelik ekleri, isim tamlamaları	Uygun ekle tamamlama, gruplama, tamlama oluşturma	Yönerge: Bu dersinizi öğrencilerinizin daha önceki derslerde öğrendikleri dil bilgisi konularının tekrarına yönelik etkinliklere ayırınız.
3. Metin: Mani Dünyamız	Sıfat, zamir	Eşleştirme, cümlede kullanma, uygun kelimeyle tamamlama, yazma, sıfatı zamire dönüştürme	–
4. Metin: Ziller Çalacak	Sıfat	Uygun sıfatla tamlama, altını çizme, altını çizme, gruplandırma	–

Ahmet BALCI, Ayşegül ŞENYÜZ

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
6. Tema: Doğa ve Evren	1. Metin: Kar Tanesi	Edatlar	Altını çizme, eşleştirme, cümleyi uygun edatla tamamlama	
	2. Metin: Rüzgar	Sıfat, sıfat tamlaması, edat	Cümleyi uygun sıfatla tamamlama, cümlede kullanma, gruplandırma	Yönerge: Bu dersinizi öğrencilerinizin tema süresince öğrendiği dil bilgisi konularıyla ilgili etkinliklere ayırınız.
	3. Metin: Küreselleştik Isınıyoruz	Kelime türleri	Cümle kurma	–
	4. Metin: Hava Soğuk, Güneş Çok Uzakta	Edat, bağlaç, ünlem	Uygun kelimeyle tamamlama, kelimeyi farklı görevlerle cümlede kullanma	–

**Tablo 12:** Evren Yayınları Türkçe 6 Ders Kitabı Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
1. Tema: Sevgi	1. Metin: Kuklacı	Kök ve ek	Çözümleme, eşleştirme,	–
	2. Metin: Vatan	Ünsüz yumuşaması ve ünsüz sertleşmesi	Altını çizme, çözümleme	–
	3. Metin: Tünek Ahmet	Kök, yapım eki, çekim eki	Altını çizme, gruplandırma	–
	4. Metin: Sevgi Ağacı	Kök ve ek	Boşluk doldurma, altını çizme, gruplandırma, uygun ekle tamamlama	Yönerge: Öğrencilerinizi, şimdiye kadar edindikleri bilgileri etkinlikler aracılığıyla tekrar edeceğinizi söyleyiniz.
2. Tema: Atatürk	1. Metin: Atatürk'ün Yaşamı ve Düşünceleri	Kök ve ek	Eşleştirme, çözümleme	–
	2. Metin: Atatürk ve Halk Bilimi	Yapım eklerinin çeşitleri	Gruplandırma, kelime türetme	–
	3. Metin: Ev Ödevi	Yapım eklerinin ve kökün çeşitleri	Uygun ekle tamamlama, gruplandırma, cümlede kullanma	–
	4. Metin: Mustafa Kemal Paşa ve Köylü Kadın	Bağlaçlar	Cümle tamamlama	–
	5. Metin: Atatürk	Ünlemler	Gruplandırma, cümle tamamlama	–

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
3. Tema: Kişisel Gelişim	1. Metin: Sarı Sıcak	Birleşik kelimeler	Birleşik kelime oluşturma, altını çizme	–
	2. Metin: Daha İyi Olabilir	İsim ve fiil kökü, birleşik kelime	Gruplandırma, eşleştirme	Yönerge: Bu dersinizi öğrencilerinizin tema süresince kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kurallara yönelik edindikleri kazanımları pekiştirmek amacıyla değişik etkinliklere ayırınız.
	3. Metin: Kurtla Tilki	Basit, türemiş ve birleşik kelime	Gruplandırma	–
	4. Metin: Ağaç ve Sen	Özel isim, cins isim, teklik ismi, çokluk ismi, topluluk ismi, soyut isim, somut isim	Altını çizme, gruplandırma	–
	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
4. Tema: Güzel Sanatlar	1. Metin: Sahneler	Zamirler	Uygun zamirle tamamlama, çoktan seçme	–
	2. Metin: Sanat ve Halk Sanatları	Kelime yapıları, isim türleri, zamirler	Gruplandırma, altını çizme, cümleyi yeniden yazma, eşleştirme	Yönerge: Bu dersinizi daha önce öğrenilen dil bilgisi konularına yönelik etkinliklere ayırınız.
	3. Metin: Rodin'den Aldığım Ders	Hal ekleri	Uygun ekle tamamlama, eşleştirme	–
	4. Metin: Ahmet Adnan Saygun	İyelik eki	Uygun ekle tamamlama, altını çizme, gruplandırma	–

Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
1. Metin: Onu Örnek Göstermeyin	Belirtili, belirtisiz, zincirleme isim tamlamaları	Gruplandırma, altını çizme, uygun ekle tamamlama, cümlede kullanma	-
2. Metin: Yolunuz Açık Olsun	Hal ekleri ve iyelik ekleri, isim tamlamaları	Uygun ekle tamamlama, gruplama, tamlama oluşturma	Yönerge: Bu dersinizi öğrencilerinizin daha önceki derslerde öğrendikleri dil bilgisi konularının tekrarına yönelik etkinliklere ayırınız.
3. Metin: Mani Dünyamız	Sıfat, zamir	Eşleştirme, cümlede kullanma, uygun kelimeyle tamamlama, yazma, sıfatı zamire dönüştürme	-
4. Metin: Ziller Çalacak	Sıfat	Uygun sıfatla tamlama, altını çizme, altını çizme, gruplandırma	-

5. Tema: Duygular

Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
1. Metin: Kar Tanesi	Edatlar	Altını çizme, eşleştirme, cümleyi uygun edatla tamamlama	
2. Metin: Rüzgar	Sıfat, sıfat tamlaması, edat	Cümleyi uygun sıfatla tamamlama, cümlede kullanma, gruplandırma	Yönerge: Bu dersinizi öğrencilerinizin tema süresince öğrendiği dil bilgisi konularıyla ilgili etkinliklere ayırınız.
3. Metin: Küreselleştik Isınıyoruz	Kelime türleri	Cümle kurma	–
4. Metin: Hava Soğuk, Güneş Çok Uzakta	Edat, bağlaç, ünlem	Uygun kelimeyle tamamlama, kelimeyi farklı görevlerle cümlede kullanma	–

6. Tema: Doğa ve Evren

İncelenen kitap programın belirlediği şekilde temalara uygun olarak hazırlanmıştır. Programda her sınıf düzeyi için zorunlu ve seçmeli temalar belirlenmiştir. Zorunlu temalar bütün yayınevlerinin hazırladıkları kitaplarda bulundurma ve ona uygun metin hazırlamaları gereken temalardır. Seçmeli temalar ise yayınevlerinin tercihinin göre değişebilmektedir. Örneğin *Atatürkçülük* teması her sınıf düzeyi için zorunlu tema iken *Bilim ve Teknoloji* teması 8. sınıflarda seçmeli tema olarak verilebilir. Türkçe dersi için hazırlanan kitaplar ortalama 6 temadan oluşmaktadır. Her temada da ortalama 4-5 metin bulunmaktadır. Evren Yayınlarına ait Türkçe 6 ders kitabında beş yerde öğretmeni konu tekrarına yöneltecek tekrar yönergelerine rastlanmıştır. 24 metin üzerinden dil bilgisi öğretiminin gerçekleştirildiği bu kitap için tablo üzerinde de görüldüğü gibi tekrar yönergeleri oldukça yetersizdir. Ayrıca öğretmenleri yönlendirici olmaktan uzaktır. Tekrar yönergeleri genellikle tema sonunda yer almıştır. Bir konunun bitiminde ya da yeni bir konunun girişinde öğrenciye eski konuyu hatırlatacak yönerge, etkinlik ya da çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırmanın öğretmenlere yönelik anket sorularına verilen yanıtlarında “önceki yıllara ait konuların unutulması” dil bilgisi öğretim sürecinde önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca hâlen kullanılan bu programın sık eleştirilen yönlerinden biri de bu durumdur. Çünkü 1981 tarihli öğretim programlarında her sınıf düzeyinde tüm konuların her yıl yeniden öğretilmesi benimsenirken, 2005 programıyla konuların sınıflara göre paylaşılması anlayışı benimsenmiştir. Bu durum dil bilgisi öğretiminin en



Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

önemli iki aktörü olan öğrenci ve öğretmen için “tekrar”ın çok gerekli olduğunu göstermektedir.

7. sınıflar için incelenen ders kitaplarından Koza Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabı konu öğretim sıralaması, etkinlik isimleri ve konu tekrarına ilişkin verilen yönergelere ait bulgular Tablo 13’te sunulmuştur:

**Tablo 13:** Koza Yayınları Türkçe 7 Ders Kitabı Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
1. Tema: Okuma Kültürü	1. Metin: Keloğlan	Kelime Türleri(isim, fiil), fiillerin anlam özellikleri	Gruplandırma, örneklendirme	İsim ve fiil farkını hatırlatma
	2. Metin: Sonsuzluk Kitabevi	Master ve çekimli fiil farkı, kipler, anlam özelliklerine göre fiiller	Gruplandırma	–
	3. Metin: Kitap Saygısı	Fiillerde zaman	Canlandırma, gruplandırma, metni yeniden yazma, uygun ekle çekimleme	–
	4. Metin: O benim sadık yarımdır...O bana yeter...	Kök ve ek, şimdiki zaman, şahıs ekleri, ses olayları	Verilen cümleyi farklı kiplere göre yeniden yazma	Ses değişmelerini hatırlatma

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
2. Tema: Atatürk	1. Metin: Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri	Gelecek zaman ve gelecek zaman kipinde meydana gelen ses değişimleri	Gruplandırma(Geçmiş, şimdiki, gelecek zaman), cümlede kullanma	–
	2. Metin: Bir İleti	geniş zaman	gruplandırma, cümlede kullanma	–
	3. Metin: Atatürk’ün Fikir Hayatı	Birleşik çekimli fiil	Boşluk doldurma, cümlede kullanma, eşleştirme	Zaman ve kip çekimindeki birleşik yapıların kullanımıyla ilgili bilgilerini hatırlatma
	4. Metin: Atatürk	Kelimenin cümledeki görevi, birleşik fiiller	Gruplandırma, cümlede kullanma	Türkçede kelimelerin kullanıldıkları yere bağlı olarak görevlerinin, türlerinin değişebileceğini hatırlatma

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
3. Tema: Doğa ve Evren	1. Metin: Bördübet'ten Sedir Adasına	Gereklilik ve şart kipi	Cümlede kullanma, açık uçlu soru, eşleştirme	-
	2. Metin: 7 Tane Erik Ağacı	Emir ve istek kipi	Boşluk doldurma, gruplandırma, verilen metni yeniden yazma,	-
	3. Metin: Doğanın Sesini Duymak	Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru biçimleri	Gruplandırma	-
	4. Metin: Son Kuşlar	Zarflar	Altını çizme, eşleştirme, boşluk doldurma	-

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
4. Tema: Millî Kültür	1. Metin: Aşık Veysel	Kelimelerin cümledeki görevi	Gruplandırma, cümlede kullanma	-
	2. Metin: Kırkpınar	Fiillerin yapı özellikleri, birleşik fiiller	Gruplandırma, metni yeniden yazma	Kelimenin yapısı hakkında hatırlatmada bulunma
	3. Metin: Anadolu Davulu	Anlatım bozukluğu, zarflar, zaman kayması	Gruplandırma, cümlede kullanma, altını çizme	-
	4. Metin: Hayal Perdesi	Zaman kayması	Cümleyi yeniden yazma, cümlede kullanma	Fiillerde zaman ve anlam kaymasıyla ilgili hatırlatma

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
5. Tema: Kişisel Gelişim	1. Metin: Büyüyünce Ne Olacaksınız?	Ek fiil	Altını çizme, sınıflandırma, çözümleme	Kökü, eki ve işlevlerini hatırlatma
	2. Metin: İyimserlik, Kötümserlik	Ek fiil	Tamamlama, cümle oluşturma	-
	3. Metin: Bize Bağlı	Zaman ve kip çekimindeki birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevi	Cümlede kullanma, açık uçlu soru	-
	4. Metin: Sevgili Babam	Birleşik yapıllı fiiller	Boşluk doldurma, gruplandırma	-

Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
6. Tema: Zaman ve Mekan	1. Metin: Ev	Birleşik yapıllı fiiller	Metin oluşturma, soru oluşturma	-
	2. Metin: Bir Kule Varmış	Fiillerin anlam özellikleri, bildirme ve dilek kipleri	Gruplandırma	Tekrar ve pekiştirme etkinlikleri
	3. Metin: İstanbul	Kurallı birleşik fiillerin anlam özellikleri	Boşluk doldurma, çoktan seçmeli soru	-
	4. Metin: Erken Kalkmak, Geç Kalkmak	Ek fiil	Altını çizme, gruplandırma	Ek fiilin hangi kiplerde çekimlendiğini hatırlatma

Koza Yayınları Türkçe 7 Ders Kitabı da Evren Yayınları Türkçe 6 Ders Kitabı gibi altı temadan oluşmaktadır. Her temada dört metin yer almaktadır. İncelenen bir önceki ders kitabına göre tekrar yönergelerinin bu kitapta daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. “Dilek kipleri ile fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru biçimleri” konusunun öğretimi esnasında herhangi bir tekrar yönergesine yer verilmemiştir. “Kök ve ek ile kip çekimlerinde” öğretmenlerden “ses değişmelerini” öğrencilerine hatırlatmalarına yönelik tekrar yönergesi verilmiştir. Bu yönergenin yerinde bir yönerge olduğunu ifade etmek mümkündür. Çünkü kip ve şahıs eklerinin bir fiile eklenmesi sırasında çok fazla ses değişimi yaşanmaktadır. Kişisel Gelişim temasına bakıldığında ise ek fiil ve ardından birleşik zamanlı fiillere yer verildiği anlaşılmaktadır. Bunun hemen ardından ise birleşik yapıllı fiiller konusu işlenmiştir. Bu bölümde tekrar yönergesi bulunmamaktadır.

7. sınıflar için incelenen ders kitaplarından MEB Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabı konu öğretim sıralaması, etkinlik isimleri ve konu tekrarına ilişkin verilen yönergelere ait bulgular Tablo 14’te sunulmuştur:

**Tablo 14:** MEB Yayınları Türkçe 7 Ders Kitabı Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler
1. Tema: İletişim	1. Metin: Tatlı Dil	Fiillerin anlam özellikleri	Altını çizme (sezdirme), gruplandırma (kavratma), cümlede kullanma (uygulama)
	2. Metin: Yolcu Konmaz Oteli	Kip ve çekimli fiil	İnceleme (s), çözümleme (k), cümlede kullanma (u)
	3. Metin: Bülbül ile Bağcı	Bildirme kipleri ve dilek kipleri	Gruplandırma (s, k), cümlede kullanma (u)
	4. Metin: Bir İletişim Olarak Karikatür	Bildirme kipleri	Açık uçlu soru (s), cümlede kullanma (k, u)

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler
2. Tema: Atatürk	1. Metin: Atatürk	Dilek kipleri	Gruplandırma (s), altını çizme (k), cümlede kullanma (u)
	2. Metin: Atatürk ve Sanat	Zarflar, kelime türleri	Açık uçlu soru (s), gruplandırma (k), cümlede kullanma (u)
	3. Metin: Milli Kültür	Anlam kayması	Altını çizme, açık uçlu soru
	4. Metin: Atatürk ve Türk Tiyatrosu	Ek fiil	Eşleştirme, açık uçlu (s), cümlede kullanma (k), altını çizme, cümlede kullanma (u)
	5. Metin: Türk Dili	Zaman ve kip çekimlerinin birleşik yapılarda kullanımı	Açık uçlu soru (s), eşleştirme (k)

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler
3. Tema: Kavramlar ve Çağrışımlar	1. Metin: Bilmece	Basit ve türemiş fiiller	Açık uçlu soru (s), altını çizme, gruplandırma (k), cümlede kullanma (u)
	2. Metin: Bakardım Güneş Avuçlarımda	Birleşik fiiller	Açık uçlu soru (s), eşleştirme, cümlede kullanma (k), gruplandırma, cümlede kullanma (u)
	3. Metin: Hayata Açılan Kapılar	Fiillerde yapı ve anlam özellikleri	Açık uçlu soru ve cümlede kullanma
	4. Metin: İyimserlik Kötümserlik	Basit, türemiş, birleşik fiiller	Gruplandırma, kelime oluşturma

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler
4. Tema: Milli Kültür	1. Metin: Anadolu'nun Cirit Oyunları	Zaman zarfı	Altını çizme (s), boşluk doldurma (k), cümlede kullanma (u)
	2. Metin: Miras Keçe	Fiillerde zaman ve anlam kayması	Gruplandırma (s), boşluk doldurma (k), cümlede kullanma (u)
	3. Metin: Karada Yüzen Donanma	Fiil kiplerinin farklı anlamlarda kullanılması	Açık uçlu soru, cümlede kullanma (u)
	4. Metin: Bozkırın Tezenesi	Zaman zarfları, zaman ve anlam kayması	Cümlede kullanma, altını çizme, açık uçlu soru (u)

Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler
5. Tema: Doğa ve Evren	1. Metin: Susayan Konya	Ek fiil	Altını çizme, gruplandırma (s), altını çizme, çözümleme (k), cümlede kullanma (u)
	2. Metin: Deniz Hasreti	Ek fiil	Eşleştirme (s), altını çizme, cümlede kullanma
	3. Yeşil Gözlü Kardan Adam	Ek fiil	Gruplandırma (s), çekimleme (k), cümlede kullanma
	4. Metin: Son Kuşlar	Ek fiil	Cümlede kullanma (u)

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler
6. Tema: Toplum Hayatı	1. Metin: Komşusuzluk	Birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevi	Eşleştirme, açık uçlu soru (s), altını çizme, gruplandırma (k), cümlede kullanma (u)
	2. Metin: Emine Teyze'nin Çilek Reçeli	Birleşik zamanlı fiiller	Altını çizme, açık uçlu soru (s), gruplandırma (k), cümlede kullanma (u)
	3. Metin: Mustafa Kemal'in Kağnısı	Birleşik fiillerin yapı özellikleri	Tamamlama (u)
	4. Metin: Anadolu'da Konukseverlik	Birleşik zamanlı fiillerin anlam özellikleri	Açık uçlu soru (u)

İncelenen kitaplardan biri de MEB Yayınları Türkçe 7 Ders Kitabı'dır. Daha önceki kitaplarda olduğu gibi bu ders kitabı da altı temadan oluşmaktadır. Her temada dört metin yer alırken *Atatürk* temasında beş metin bulunmaktadır. Bu sebeple daha önce değerlendirilen kitaplarda 24 metin bulunurken bu kitapta 25 metin yer almaktadır. Tablo 18'de görüldüğü üzere kitapta öğretmene yönelik herhangi bir tekrar yönergesi bulunmamaktadır. Etkinlikler "*sezdirme, kavratma ve uygulama*" olarak üç tipte karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak verilen dil bilgisi konusundan sonra, önce *sezdirme* sonra *kavratma* ve daha sonra *uygulama* etkinlikleri sırası takip edildiği görülmektedir. Bu etkinlik sınıflandırması diğer yayınevlerine ait kitaplarda bulunmazken, sadece MEB yayınlarına ait kitaplarda bulunmaktadır. Bazı konularda sadece uygulama ya da kavratma etkinlikleri ile yetinilmiştir. Bazı etkinlikler ise iki farklı tipe uygun olarak verilmiştir. Örneğin, *gruplandırma* etkinliği bildirme ve dilek kipleri konusunda hem *sezdirme* hem *kavratma* etkinliği olarak yer almaktadır. Hiçbir ders için tekrardan yoksun bir öğretimin düşünülmemeyeceği gibi dil bilgisi öğretiminde de tekrarın yer verilmediği öğretim süreci oldukça verimsizdir. *Sezdirme, kavratma* ve *uygulama* etkinliklerinden sonra mutlaka tekrar etkinliklerine de yer verilmesi gerektiğini, hazırlanan bu kitap için söylemek mümkündür.

7. sınıflar için incelenen ders kitaplarından Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabı konu öğretim sıralaması, etkinlik isimleri ve konu tekrarına ilişkin verilen yönergelere ait bulgular Tablo 15'de sunulmuştur:

**Tablo 15: Pasifik Yayınları Türkçe 7 Ders Kitabı Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı**

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
1. Tema: Hak ve Özgürlükler	1. Metin: Çocuk Hakları Sözleşmesi İşği Altında Çocuğun Eğitim Hakkı	Fiillerin Anlam Özellikleri	Gruplandırma	Fiili hatırlatma
	2. Metin: Hiroşimalı Masahi Nii	Çekimli fiil, mastar, fiil kök ve gövdesi	Gruplandırma, cümlede kullanma	Fiil kök ve gövdesi ile mastarı hatırlatma
	3. Metin: Hayal Çocuk	Bildirme ve dilek kipleri	Gruplandırma, boşluk doldurma	Mastar ve çekimli fiili hatırlatma
	4. Metin: Haritada Bir Nokta	Zaman ve kişi ekleri	Eşleştirme, gruplandırma	Bildirme kiplerini hatırlatma
2. Tema: Atatürkçülük	1. Metin: Atatürk'ü Tanımak	Fiil kök ve gövdeleri, kip ve kişi ekleri	Gruplandırma, altını çizme	Dilek kipleriyle bildirme kiplerinin farkını hatırlatma
	2. Metin: Atatürk'ün Türk Diline Verdiği Önem	Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru biçimleri	Boşluk doldurma, gruplandırma, verilen biçimde çekimleme	-
	3. Metin: Atatürk'ü Altınla Satın Almak İsteyen Mareşal	Zarflar	Gruplandırma, boşluk doldurma	Zarfı ve işlevini hatırlatma
	4. Metin: Muhsin Ertuğrul	Kelime türleri, kelimelerin cümledeki görevleri	Cümlede kullanma	Kelime türlerini ve kelimelerin cümledeki görevlerini hatırlatma
3. Tema: Doğa ve Evren	1. Metin: Renkler	Fillerde yapı	Gruplandırma, açık uçlu soru, altını çizme	Basit, türemiş ve birleşik kelimeyi hatırlatma
	2. Metin: Yukarıda Ne Var Ne Yok?	Basit, türemiş, birleşik fiiller	Altını çizme, gruplandırma	Fiillerin yapı ve anlam özelliklerini hatırlatma
	3. Metin: Hamilton Adası	Zaman zarfı	Altını çizme, boşluk doldurma	Zarfları ve işlevlerini hatırlatma
	4. Metin: Çevre Dostu Bir Bilimci	Zaman ve anlam kayması	Gruplandırma, açık uçlu soru	Bildirme kiplerini hatırlatma

Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
4. Tema: Duygular ve Hayaller	1. Metin: Çocukluk	Zaman ve anlam kayması	Fiil kök ve gövdesini istenen zamana göre çekimleme, cümlede kullanma	Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasını hatırlatma
	2. Metin: Neşe	İsim ve fiil türünden kelimeler	Gruplandırma, altını çizme, örnek verme, cümlede kullanma	İsim ve fiil türünden kelimeleri hatırlatma
	3. Metin: Dostluğun Değeri	Ek fiil	Gruplandırma, listeleme, cümlede kullanma, altını çizme	İsimlerin kip ve kişi bakımından biçimlenerek çekimlendiğini hatırlatma
	4. Metin: Dedemin Pili Bitmesin	Ek fiil, ek fiilde zaman kayması	Gruplandırma, çözümleme, altını çizme	İsimlerin ek fiille biçimlenerek çekimlendiğini hatırlatma

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
5. Tema: Alışkanlıklar	1. Metin: Alışkanlık	İsimlerin ek fiille çekimlenmesi	Boşluk doldurma, altını çizme, gruplandırma	İsimlerin ek fiille hangi kiplerde çekimlendiğini hatırlatma
	2. Metin: Mehmet Okur	Birleşik çekimli fiil	Altını çizme, gruplandırma, çözümleme	İsimlerin çekimlenmesinde ek fiilin rolünü hatırlatma
	3. Metin: Balıkçıl	Birleşik çekimli fiiller	Eşleştirme, altını çizme, anlam özelliklerini yazma	Fiillerin ek fiil aracılığıyla birleşik yapıda çekimlendiğini hatırlatma
	4. Metin: Hasan Ali Yücel	Birleşik çekimli fiiller	Boşluk doldurma	Fiillerin ek fiil aracılığıyla birleşik yapıda çekimlendiğini hatırlatma

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
6. Tema: Milli Kültür	1. Metin: Milli Kültürün Önemi	Fiillerin yapı ve anlam özellikleri	Altını çizme, yapı ve anlam özelliklerini yazma	Fiillerin yapı ve anlam özelliklerini hatırlatma
	2. Metin: Çekoslavakya Türkleri	Bildirme kiplerinin kullanım özellikleri	Kullanım özelliklerini yazma, gruptama	Bildirme kiplerine örnekler verme
	3. Metin: Nazar Boncuğu	Kelime türleri	Gruplandırma, boşluk doldurma, cümlede kullanma	Kelime türlerine örnekler verme

4.	Metin: Havada Bulut Yok	Fiillerin anlam özellikleri	Gruplandırma	İş, oluş ve durum bildiren kelimeleri cümlede kullanmalarını isteme
----	-------------------------------	--------------------------------	--------------	---

Bu ders kitabı da diğer kitaplarında olduğu gibi 6 tema ve 24 metinden oluşmaktadır. Diğer kitaplardan en büyük farkı ise Tablo 15'te görüldüğü gibi hemen hemen her konudan sonra Türkçe dil bilgisi konularının nasıl tekrar edileceğine dair tekrar yönergese yer verilmiş olmasıdır. Her konu öncesinde "... hatırlatma" şeklinde öğretmenlerden tekrar yapmaları istenmiştir. Böylece öğrencinin daha önce öğrenilen konuları unutmalarını ve yeni konuya giriş yapılırken de daha rahat kavramaları amaçlanmaktadır. Tekrar yönergeleriyle birlikte bu kaynakta yoğun bir şekilde ek etkinliklere de rastlanmaktadır. Dil bilgisi öğretim sürecinde her yılın bir sonraki yıl için temel teşkil ettiği ve önemli bir basamak görevi gördüğü göz önünde bulundurulduğunda tekrarın önemi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından daha rahat kavranacaktır. Tekrar yönergelerine bakıldığında hatırlatmanın yanı sıra "örnekler verdirme, cümlede kullanmalarını isteme" gibi ifadeler öğrencinin konu tekrarı sürecinde aktif olmasını amaçlamaktadır.

8. sınıflar için incelenen ders kitaplarından MEB Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabı konu öğretim sıralaması, etkinlik isimleri ve konu tekrarına ilişkin verilen yönergelere ait bulgular Tablo 16'da sunulmuştur:

**Tablo 16:** MEB Yayınları Türkçe 8 Ders Kitabı Türkçe Dil Bileği Öğretimi Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

	Metinler	Dil Bileği Konuları	Etkinlikler
	1. Metin: Kız Kalesi	Fiilimsi, isim ve fiil farkı	Boşluk doldurma, açık uçlu soru, cümlede kullanma(s), gruplandırma(k)
1. Tema: Zaman ve Mekan	2. Metin: Geçmiş Zaman Şiirleri	Fiilimsilerin işlevleri ve kullanım özellikleri	Cümle kurma, açık uçlu soru(k), altını çizme(p)
	3. Metin: Verilen Sözü Tutmak ve Vaktinde İş Yapmak	Fiilimsiler	İki cümleyi uygun fiilimsiyle birleştirme
	4. Metin: Eski Ankara Evleri	Fiilimsiye bağlı kelime ve kelime grupları	Eşleştirme, açık uçlu soru, cümlede kullanma



Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler
2. Tema: Atatürk	1. Metin: Atatürk'ten Anılar	Filimsiler	Boşluk doldurma, gruplandırma, altını çizme
	2. Metin: Onuncu Yıl Nutku	Filimsiye bağlı kelime grupları	Gruplandırma, iki cümleyi uygun filimsiyle birleştirme
	3. Metin: Dil Devrimi	İsim ve fiil cümlesi	Gruplandırma, cümlede kullanma
	4. Metin: Atatürk ve Bilim	Kalıplaşmış cümle yapıları	Boşluk doldurma, açık uçlu soru, gruplandırma
	5. Metin: Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi	Cümleye hâkim olan duygular	Eşleştirme, gruplandırma

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler	Konu Tekrarı Yönergesi
3. Tema: Milli Kültür	1. Metin: İhtiyar Çilingir	Filimsi, isim ve fiil	Gruplandırma, açık uçlu soru	Yönerge: Öğrencilerinize cümlenin temel öğelerinin özne ve yüklem olduğunu, şayet bu öğeler yoksa o kelime grubunun cümle olmadığını hatırlatınız.
	2. Metin: Gönül Mimarlarımız	Cümlenin temel öğeleri ve özellikleri	Boşluk doldurma, açık uçlu soru (s), düzeltme (k)	Yönerge: Öğrencilerinize cümlenin iki temel öğesinin özne ve yüklem olduğunu hatırlattıktan sonra, yüklem soruların yardımcı öğeleri verdiğini, yardımcı öğelerin yüklemi çeşitli yönlerden tamamladığını kavratınız.
	3. Metin: Türküler Dolusu	Cümlenin yardımcı öğeleri ve özellikleri	Açık uçlu soru (s), gruplandırma (k), altını çizme, cümlede kullanma (u)	
	4. Metin: Nevruz ve Birlik	Cümle vurgusu	Açık uçlu soru (s), altını çizme, gruplandırma (k)	

	Metinler	Dil Bilgisi Konuları	Etkinlikler
4. Tema: Toplum Hayatı	1. Metin: Ergenekon Destanı	Etken ve edilgen fiiller	Açık uçlu soru, boşluk doldurma(s), etken fiilleri edilgen fiile çevirme (u)
	2. Metin: Çiğdem Der Ki	Geçişli ve geçişsiz fiil	Açık uçlu soru (s), cümlede kullanma (u)
	3. Metin: Herkesin Dostu Anton	Fiil çatıları	Gruplandırma
	4. Metin: Aşinasız	İsim ve fiil cümlesi	Gruplandırma (s), fiil cümlesini isim cümlesine dönüştürme (p)
5. Tema: Bilim ve Teknoloji	1. Metin: Basından Teknoloji Haberleri	Kurallı ve devrik cümle	Altını çizme, açık uçlu soru (s), devrik cümleyi kurallı hale getirme (u)
	2. Metin: Ekran Efendi'nin Tutsakları	Cümlede yapı	Açık uçlu soru (s) ve sorgulatma, gruplandırma (k, u)
	3. Anadolu'nun Bahtı Açık Kara Treni	Cümlelerin yapısı	Gruplandırma, cümlede kullanma, boşluk doldurma
	4. Metin: Bilgisayar Yalnızlığı	Cümlelerin anlam özellikleri	Gruplandırma
6. Tema: Kişisel Gelişim	1. Metin: Hayatta Başarının Yolları	Cümlelerin taşıdığı anlam	Eşleştirme (s, k)
	2. Metin: İki İyi İnsan	Anlatım bozukluğu	Düzeltilme (s), gruplandırma (k)
	3. Metin: Empati İle Yaşamak	Anlatım bozuklukları	Düzeltilme, yeniden yazma
	4. Metin: Martı	Anlatım bozuklukları	Altını çizme

MEB Yayınları Türkçe 7 Ders Kitabı'nda olduğu gibi, MEB Yayınları Türkçe 8 Ders Kitabı'nda da etkinlikler "*sezdirme, kavrama ve uygulama*" etkinlikleri olarak sınıflandırılmıştır. Tablo 20'de de görüldüğü gibi sadece *Milli Kültür* temasında dil bilgisi konu tekrar yönergeleri yer almaktadır. Bunun dışında öğretmeni konu tekrarına yöneltecek herhangi bir yönergeye rastlanmamıştır. Cümlelerin temel ve yardımcı öğeleri konusunda hatırlatma amaçlı öğretmenlere tekrar yönergelerine yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ders kitaplarının Türkçe dil bilgisi konularının tekrarına ilişkin yönerge ve yönlendirmelerinin yetersiz olduğunu söylemek mümkündür.

Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

8. sınıflar için incelenen ders kitaplarından TAV Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabı konu öğretim sıralaması, etkinlik isimleri ve konu tekrarına ilişkin verilen yönergelere ait bulgular Tablo 17'de sunulmuştur:

**Tablo 17:** TAV Yayınları Türkçe 8 Ders Kitabı Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

	Metinler	Dil Bilgisi	Etkinlikler
1. Tema: Duygular	1. Metin: Meraklı Pandora ve Konuşan Sandık	İsim, fiil ve fiilimsi farkı	Gruplandırma, altını çizme
	2. Metin: Aşk Mektupları	Fiilimsilerin işlevleri ve kullanım özellikleri	Gruplandırma, boşluk doldurma
	3. Metin: Kazılık Dağı'nın Aslanı Boğaç Han	Fiilimsiler	İki cümleyi uygun fiilimsiyle tek cümle olarak ifade etme.
	4. Metin: Gün Olur	Fiilimsiye bağlı kelime ve kelime grupları	Çözümleme
2. Tema: Atatürkçülük	1. Metin: Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler	Fiilimsiler	Gruplandırma, boşluk doldurma
	2. Metin: Atatürk (Kişiliği, İlkeleri, Düşünceleri)	Cümlenin temel öğeleri	Gruplandırma
	3. Metin: Akılcılık, Bilim, Eğitim	Cümlenin yardımcı öğeleri	Çözümleme, cümlede kullanma
	4. Metin: Türkiye'nin Jeopolitik Önemi	Cümleler arasındaki anlam ilişkileri	Eşleştirme, gruplandırma
	5. Metin: Gençliğe Hitabe	Anlatım bozukluğu	Gruplandırma, cümle kurma

	<b>Metinler</b>	<b>Dil Bilgisi</b>	<b>Etkinlikler</b>
<b>3. Tema: Doğa ve Evren</b>	1. Metin: Doğa Dedi ki	Cümlenin yardımcı ögeleri	Çözümleme
	2. Metin: Güney ve Batı Anadolu Ormanları	Cümlede vurgu	Çözümleme, gruplandırma
	3. Metin: Dünya Yuvarlakmış	Fiillerin Çatı Özellikleri	Gruplandırma
	4. Metin: Sığırık Kayası	Nesnesine göre fiil çatıları	Gruplandırma
<b>4. Tema: Toplum Hayatı</b>	1. Metin: Ceviz	İsim ve fiil cümlesi	Gruplandırma
	2. Metin: Birlikte	İsim ve fiil cümlesi	Gruplandırma
	3. Metin: Çalığışu	Kurallı ve devrik cümleler	Gruplandırma
	4. Metin: Saygı	Basit ve birleşik yapı cümleler	Gruplandırma
<b>5. Tema: İletişim</b>	1. Metin: Tarihin Tanığı Yazı	Cümlelerin yapı özellikleri	Gruplandırma
	2. Metin: Tatlı Dil	Cümle türleri	Gruplandırma
	3. Metin: Bayan Hardy	Cümle yapılarındaki kuruluş ve kullanım özellikleri	Gruplandırma, boşluk doldurma, cümlede kullanma
	4. Metin: Kurabiye Hırsızı	Cümlenin anlam özellikleri	Eşleştirme, gruplandırma, çoktan seçmeli sorular

*Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

	Metinler	Dil Bilgisi	Etkinlikler
6. Tema: Zaman ve Mekan	1. Metin: Çocuktum, Ufacıktım, Top Oynadım, Acıktım	Cümleye hâkim olan duygu	Açık uçlu soru, gruplandırma
	2. Metin: Güney Amerika Gezi İzlenimleri	Cümlede anlatım bozukluğuna neden olan kullanımlar	Açık uçlu soru, altını çizme
	3. Metin: Hayalinizdeki Oda	Anlatım Bozukluğu	Altını çizme, cümlede kullanma, gereksiz sözcükleri atma
	4. Metin: Evim	Anlatım bozukluğu	Altını çizme, cümleden atma

Tablo 17’de görüldüğü gibi TAV Yayınlarına ait 8. sınıf Türkçe ders kitabı 6 temadan oluşmaktadır. Atatürkçülük teması dışında her temada 4 metin bulunmaktadır. Atatürkçülük teması ise 5 metinden oluşmaktadır. İncelenen MEB Yayınlarına ait kitaplarda da (7. ve 8. sınıf) görüldüğü gibi, bu kitapta da herhangi bir tekrar yönergesi bulunmamaktadır. Dil bilgisi öğretim sürecinde öğretmen için konu tekrarını vurgulayacak, ya da onun için konu tekrarını hatırlatıcı bir yönlendirmeye rastlanmamıştır.

Ders Kitapları Dağıtım Planı’na göre konu sıralaması ve konu tekrarı amacıyla incelenen 6 adet ders kitabına bakıldığında, konu tekrarı yönergesi bakımından en yoğun olan öğretmen kılavuz kitabının Pasifik Yayınlarına ait olduğu görülmektedir. Bu kaynakta neredeyse tekrarsız ders geçirilmemektedir. Öğretmene konu tekrarı hatırlatması hemen hemen her derste yapılmış, böylece tekrarın önemi hem öğretmen hem de öğrenci açısından vurgulanmıştır. Konu tekrarı yönergelerinin hiç bulunmadığı kaynaklar da MEB ve TAV Yayınlarına ait Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarıdır. Konu tekrarının kaçınılmaz ve vazgeçilmez olduğu düşünüldüğünde bu kaynağının kullanıldığı bölgede bulunan öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Çünkü öğretmen kendisine ait Türkçe öğretmen kılavuz kitabında konu tekrarı yönergeleri bulursa da bulunmasa da konu tekrarı yapmak zorundadır. Kullanılan kılavuz kitabında konu tekrarı yönergelerinin öğretmenin işini kolaylaştırdığı düşünülecek olursa, olmamasının da öğretmenin işini zorlaştırdığı ve ona birtakım zorluklar yüklediği ifade edilebilir.

***Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Konu Öğretim Sıralaması ile 2005 İlköğretim Okulları Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programındaki Konu Sıralamasının Uygunluğuna İlişkin Elde Edilen Bulgular:***

Türkçe dil bilgisi öğretim sürecinde yaşanan sıkıntıları öğretmen görüşleri, konu öğretim sıralaması, konu tekrarı ve ders kitapları üzerinden değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmanın amaçlarına uygun olarak, Türkçe ders kitaplarındaki konu öğretim sıralamasının programa uygunluğu da tespit edilmeye çalışılmıştır. Evren Yayınları 6. sınıf Türkçe ders kitabının incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 18’de sunulmuştur:

**Tablo 18:** *Evren Yayınları Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı ile 2005 İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıf) Dil Bilgisi Konu Sıralaması Karşılaştırması*

<b>Türkçe Programı 6. Sınıf Dil Bilgisi Konu Sıralaması</b>	<b>Evren Yay. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Dil Bilgisi Konu Sıralaması<sup>3</sup></b>
1. Kök ve ek kavramlarının tanıtılması	1. Kök ve ek
2. İsim ve fiil kökleri arasındaki farklar	2. Ünsüz yumuşaması ve ünsüz sertleşmesi
3. Yapım ve çekim eklerinin ayırt edilmesi	3. Kök, yapım eki, çekim eki
4. Kelimede gövde kavramının tanıtılması	4. Kök ve ek
5. Yapım eklerinin işlevleri ve kelimeye kazandırdığı anlam özellikleri	5. Yapım eklerinin çeşitleri
6. Birleşik kelimelerin kavratılması	6. Yapım eklerinin ve kökün çeşitleri
7. Basit, türemiş ve birleşik kelimelerin ayırt edilmesi	7. Bağlaçlar
8. İsimlerin cümledeki işlevlerinin kavranması	8. Ünlemler
9. Zamirlerin cümledeki işlevlerinin kavranması ve kullanılması	9. Birleşik kelimeler
10. Hâl eklerinin işlevleri	10. İsim ve fiil kökü, birleşik kelime
11. İyelik eklerinin işlevleri	11. Basit, türemiş ve birleşik kelime
12. İsim tamlamalarının kuruluş ve anlam özellikleri	12. Özel isim, cins isim, teklik ismi, çokluk ismi, topluluk ismi, soyut isim, somut isim
13. Sıfatların cümledeki işlevlerinin kavratılması	13. Zamirler
14. Sıfat tamlamalarının anlam ve kuruluş özellikleri	14. Kelime yapıları, isim türleri, zamirler
15. Edat, bağlaç ve ünlemlerin işlevleri ve cümleye kazandırdığı anlam özellikleri	15. Hal ekleri
16. Kelimelerin cümlede farklı görevlerde kullanılması	16. İyelik eki
	17. Belirtili, belirtisiz, zincirleme isim tamlamaları
	18. Hal ekleri ve iyelik ekleri, isim tamlamaları
	19. Sıfat, zamir
	20. Sıfat
	21. Edatlar
	22. Sıfat, sıfat tamlaması, edat
	23. Kelime türleri
	24. Edat, bağlaç, ünlem

2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar ) Öğretim Programında yer alan dil bilgisi konu sıralamasıyla Evren Yayınları 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki konu öğretim sıralaması arasında bazı farklılıklar görülmektedir. Konu sıralamasına bakıldığında ikinci sırada programda isim ve fiil kökleri arasındaki farklar konusu yer alırken, Evren Yayınlarına ait ders kitabında ses olaylarından ünsüz yumuşaması ve ünsüz sertleşmesi konusuna yer verilmiştir. Programda yapım ve çekim eklerinden sonra, birleşik kelimelere geçilirken; ders kitabında bağlaçlar ve ünlemler konusunun ardından birleşik kelimelere geçilmiştir. Bunun dışında program ve ders kitabı arasında konu sıralaması bakımından önemli bir farklılık görülmemektedir. Buradan yola çıkılarak Evren Yayınları Türkçe 6 Ders Kitabı'nın 2005 İlköğretim

<sup>3</sup> Konu sıralamasında birkaç metinde devam eden başlıklar bir defa yazılmış; araya yeni bir konunun girmesi durumunda tekrar yazılmıştır.

*Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

Türkçe (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı'na konu sıralaması bakımından genel anlamda uygun olduğu söylenebilir.

7. sınıf Türkçe ders kitaplarının incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 19'da sunulmuştur:

**Tablo 19:** 7. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ile 2005 İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıf) Dil Bilgisi Konu Sıralaması Karşılaştırması

Türkçe Programı 7. Sınıf Dil Bilgisi Konu Sıralaması	Koza 7. Sınıf Dil Bilgisi Konu Sıralaması	MEB 7. Sınıf Dil Bilgisi Konu Sıralaması	Pasifik 7. Sınıf Dil Bilgisi Konu Sıralaması
1. Fiillerin anlam özelliklerinin kavratılması	1. Kelime Türleri (isim, fiil), fiillerin anlam özellikleri	1. Fiillerin anlam özellikleri	1. Fiillerin Anlam Özellikleri
2. Kip kavramı ve çekimli fiilin kavratılması	2. Master ve çekimli fiil farkı, kipler, anlam özelliklerinin göre fiiller	2. Kip ve çekimli fiil	2. Çekimli fiil, master, fiil kök ve gövdesi
3. Bildirme kipleri ve dilek kipleri	3. Fiillerde zaman	3. Bildirme kipleri ve dilek kipleri	3. Bildirme ve dilek kipleri
4. Bildirme kiplerinin kullanım özellikleri	4. Kök ve ek, şimdiki zaman, şahıs ekleri, ses olayları	4. Bildirme kipleri	4. Zaman ve kişi ekleri
5. Dilek kiplerinin kullanım özellikleri	5. Gelecek zaman ve gelecek zaman kipinde meydana gelen ses değişimleri	5. Dilek kipleri	5. Fiil kök ve gövdeleri, kip ve kişi ekleri
6. Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimleriyle ilgili uygulamalar	6. Geniş zaman	6. Zarflar, kelime türleri	6. Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru biçimleri Zarflar
7. Kelime türleri olarak zarf ve zarfların cümledeki işlevleri	7. Birleşik çekimli fiil	7. Anlam kayması	7. Zarflar
8. Kelimeleri cümle içerisinde farklı görevlerde kullanabilme	8. Kelimenin cümledeki görevi, birleşik	8. Ek fiil	8. Kelime türleri, kelimelerin

		fiiller		cümledeki görevleri
9.	Basit, türemiş ve birleşik fiillerin kuruluş ve anlam özellikleri	9.	Gereklilik ve şart kipi	9. Fillerde yapı
10.	Yapı özellikleri farklı olan fiilleri anlam özelliklerini dikkate alarak kullanabilme	10.	Emir ve istek kipi	10. Basit, türemiş, birleşik fiiller
11.	Cümlede zaman kavramını belirleyen ve destekleyen zarflar	11.	Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru biçimleri	11. Zaman zarfı
12.	Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasının nasıl gerçekleştiği	12.	Kelimelerin cümledeki görevi	12. Zaman ve anlam kayması
13.	Fiil kiplerinin farklı zaman ve anlamları ifade edecek şekilde kullanılması	13.	Fiillerin yapı özellikleri, birleşik fiiller	13. İsim ve fiil türünden kelimeler
14.	İsim türünden kelimelerin kip ve kişi açısından çekimlenebildiğinin kavratılması	14.	Anlatım bozukluğu, zarflar, zaman kayması	14. Ek fiil
15.	İsimlerin kip eki almasında ek fiilin işlevi	15.	Zaman kayması	15. Ek fiil, ek fiilde zaman kayması
16.	İsimlerin ek fiil aracılığıyla hangi kiplerde çekimlenebildiğinin kavratılması	16.	Ek fiil	16. İsimlerin ek fiille çekimlenmesi
17.	Ek fiilin işlevine uygun olarak kullanılması	17.	Zaman ve kip çekimindeki birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevi	17. Birleşik çekimli fiiller
18.	Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevi konusu	18.	Birleşik yapı fiiller	18. Fiillerin yapı ve anlam özellikleri



Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı

19. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların kullanım özellikleri	19. Fiillerin anlam özellikleri, bildirme ve dilek kipleri	19. Birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevi	19. Bildirme kiplerinin kullanım özellikleri
20. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların özelliklerine uygun şekilde kullanılması	20. Kurallı birleşik fiillerin anlam özellikleri	20. Birleşik zamanlı fiiller	20. Kelime türleri
		21. Birleşik fiillerin yapı özellikleri	21. Fiillerin anlam özellikleri
		22. Birleşik zamanlı fiillerin anlam özellikleri	

7. sınıf düzeyinde kabul edilen ve kullanılan üç farklı yayınevine ait ders kitapları programda yer alan dil bilgisi konularıyla sıralama bakımından karşılaştırılmıştır. Tablo 23'e bakıldığında konu sıralaması bakımından programla en çok benzerlik gösteren ders kitabının Pasifik Yayınlarına ait ders kitabı olduğu görülmektedir. Her üç kitapta ilk sırada programa uygun olarak "*fiillerin anlam özellikleri*" konusu yer almaktadır. Altıncı sırada programda "*fiillerin olumlu, olumsuz, olumlu soru ve olumsuz soru biçimleri*" konusu yer alırken, Koza ve MEB Yayınlarına ait kitaplarda farklı konular ele alınmıştır. Onuncu sıraya kadar bu durum devam etmiştir. Onuncu sırada programda ve tüm ders kitaplarında *fiillerde yapı* konusu bulunmaktadır. On birinci sıradan itibaren Pasifik Yayınları dışındaki diğer iki yayının ders kitaplarında konu bakımından programla benzerliğin ortadan kalktığı görülmektedir. Programda verilen dil bilgisi konuları adlandırılırken daha genel başlıkların tercih edildiği, farklı yayınevlerine ait ders kitaplarında ise daha detay ifade eden başlıklardır. Örneğin programda "dilek ve bildirme kipleri" şeklinde ifade edilen konu başlığı, kitaplarda alt başlıkları içerecek şekilde "geniş zaman, şimdiki zaman" gibi ifadelerle adlandırılmıştır. Konular programda "*fiillerde yapı*" konusuyla bitirilirken Koza, MEB ve Pasifik yayınlarına ait Türkçe ders kitaplarında "*fiillerin anlam özellikleri*" konusuyla bitirilmesi dikkat çekmektedir. Tablo üzerinde de görüldüğü gibi ülkemizin çeşitli bölgelerinde kullanılmasına karar verilen ve dağıtımı yapılan 7. sınıf düzeyinde üç farklı yayınevine ait ders kitaplarının dil bilgisi konu sıralaması noktasında birlik içinde olmadıkları görülmektedir. Konu sıralaması bakımından kitapların her birinde farklı yerlerde Türkçe dersi öğretim programına uymama durumu göze çarpmaktadır. Örneğin on dördüncü sırada Pasifik Yayınlarına ait ders kitabı konu yönüyle programla uyumluyken, on yedinci sırada konu bakımından programla en uyumlu ders kitabının Koza yayınlarına ait ders kitabının olduğu gözlemlenmiştir. Genel olarak bakıldığında Türkçe dil bilgisi öğretim programına uyumluluk açısından, incelenen ders kitapları arasında bir sıralama yapıldığında Pasifik, Koza ve MEB yayınları şeklinde bir sıralamanın olduğunu ifade etmek mümkündür.

8. sınıf Türkçe ders kitaplarının incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 20’de sunulmuştur:

**Tablo 20:** 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ile 2005 İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıf) Dil Bilgisi Konu Sıralaması Karşılaştırması

Türkçe Programı 7. Sınıf Dil Bilgisi Konu Sıralaması	MEB 8. Sınıf Dil Bilgisi Konu Sıralaması	TAV 8. Sınıf Dil Bilgisi Konu Sıralaması
1. Fiilimsiyle fiil ve isim soylu kelimeler arasındaki farklar	1. Fiilimsi, isim ve fiil farkı	1. İsim, fiil ve fiilimsi farkı
2. Fiilimsilerin işlevleri ve kullanım özellikleri	2. Fiilimsilerin işlevleri ve kullanım özellikleri	2. Fiilimsilerin işlevleri ve kullanım özellikleri
3. Fiilimsilerin özelliklerine uygun biçimde kullanılması	3. Fiilimsiler	3. Fiilimsiler
4. Cümlede, fiilimsiyle bağlı kelime ve kelime gruplarının tespiti	4. Fiilimsiye bağlı kelime ve kelime grupları	4. Fiilimsiye bağlı kelime ve kelime grupları
5. Cümlelerin temel öğeleri ve bu öğelerin özellikleri	5. Fiilimsiler	5. Fiilimsiler
6. Cümlelerin yardımcı öğeleri ve bu öğelerin özellikleri	6. Fiilimsiye bağlı kelime ve kelime grupları	6. Cümlelerin temel öğeleri
7. Cümlede vurgulanmak istenen ifadenin belirlenmesi	7. İsim ve fiil cümlesi	7. Cümlelerin yardımcı öğeleri
8. Cümledeki fiillerin çatı özellikleri	8. Kalıplaşmış cümle yapıları	8. Cümleler arasındaki anlam ilişkileri
9. İsim ve fiil cümlelerinin anlam ve kullanım özellikleri	9. Cümleye hâkim olan duygular	9. Anlatım bozukluğu
10. Kurallı ve devrik cümlelerin anlam ve kullanım özellikleri	10. Fiilimsi, isim ve fiil	10. Cümlelerin yardımcı öğeleri
11. Cümlelerin yapı özellikleri	11. Cümlelerin temel öğeleri ve özellikleri	11. Cümlede vurgu
12. Kalıplaşmış cümle yapılarının kuruluş ve kullanım özellikleri	12. Cümlelerin yardımcı öğeleri ve özellikleri	12. Fiillerin çatı özellikleri
13. Cümlelerin ifade ettiği anlam özellikleri	13. Etken ve edilgen fiiller	13. Nesnesine göre fiil çatıları
14. Cümleye hâkim olan duygunun belirlenmesi	14. Geçişli ve geçişsiz fiil	14. İsim ve fiil cümlesi
15. Anlatım bozukluğuna neden olan kullanımların tespit edilmesi	15. Fiil çatıları	15. Kurallı ve devrik cümleler
16. Anlatım bozukluklarını düzeltme	16. İsim ve fiil cümlesi	16. Basit ve birleşik yapı cümleler
	17. Kurallı ve devrik cümle	17. Cümlelerin yapı özellikleri

*Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

---

<b>18.</b> Cümlede yapı	<b>18.</b> Cümle türleri
<b>19.</b> Cümlenin yapısı	<b>19.</b> Cümle yapılarındaki kuruluş ve kullanım özellikleri
<b>20.</b> Cümlenin anlam özellikleri	<b>20.</b> Cümlenin anlam özellikleri
<b>21.</b> Cümlenin taşıdığı anlam	<b>21.</b> Cümleye hâkim olan duygu
<b>22.</b> Anlatım bozukluğu	<b>22.</b> Cümlede anlatım bozukluğunun neden olan kullanımlar
	<b>23.</b> Anlatım bozukluğu

---

Tablo 20’de görüldüğü gibi 8. sınıf Türkçe dersi dil bilgisi öğretim programı ile kullanımı kabul edilen MEB ve TAV Yayınlarına ait Türkçe ders kitapları konu sıralaması bakımından incelenmiş ve karşılaştırılmıştır. 7. sınıflarda olduğu gibi konular programda daha genel başlıklarla ifade edilirken, bu sınıf düzeyinde de kitaplar tarafından konu başlıkları detaylandırılmıştır. Örneğin programda *çatı* konusu sadece *fiilde çatı* olarak ifade edilirken ders kitaplarında *nesnesine göre fiil çatıları* şeklinde ifadeler vardır. Tablo 28’in altıncı sırasına bakıldığında Türkçe dersi öğretim programında ve TAV Yayınlarına ait ders kitabında *cümlelerin öğeleri* konusuna geçildiği görülmüştür. MEB Yayınlarına ait ders kitabında ise *filimsi* konusuna devam edildiği görülmektedir. Altıncı sıradan itibaren program ve ders kitapları arasında konu sıralaması bakımından uyumsuzluk göze çarpmaktadır. *Cümlelerin öğeleri* konusunu programda *vurgu ve fiilde çatı* konusu takip ederken, ders kitaplarında bu konulara çok daha ileriki sıralarda yer verilmiştir. Sıralama bakımından çok tutarlılık olmasa da ilerleyen konularda programda ve ders kitaplarında cümlede yapı ve anlam özellikleri, cümleye hâkim olan duygu gibi konular ele alınmıştır. Programda ve ders kitaplarında *anlatım bozuklukları* konusunun konu sıralamasını sonlandırdığı görülmektedir. Konu sıralamasına uyumluluk açısından bir sıralamaya gidilecek olursa MEB Yayınlarına ait ders kitabıyla kıyaslandığında, TAV yayınlarına ait ders kitabının programda yer alan konu sıralamasıyla daha fazla uyumluluk içinde olduğu ifade edilebilir. Diğer sınıf düzeylerine ait uyumluluk sıralaması da göz önünde bulundurulduğunda farklı yayınevlerine ait kitaplar içinden Türkçe dersi öğretim programına en az uyumlu olan kaynakların MEB Yayınlarına ait Türkçe ders kitapları olduğu belirtilebilir.

### **Tartışma ve Sonuç**

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerine dil bilgisi öğretiminde tercih ettikleri öğretim programı sorusuna büyük oranda “2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programını” cevabı verilmiştir (f=62, %80,51). Bu öğretmenlerden bir bölümü (f=23) seçimleriyle ilgili herhangi bir gerekçe belirtmezken, 39 öğretmen ise seçimlerinin gerekçelerini açıklamışlardır. 14 Türkçe öğretmeni Günümüzde kullanılan Türkçe dersi öğretim programının bir önceki programa oranla Türkçe dil bilgisi öğretiminde daha nitelikli olduğunu savunmaktadır. Türkçe öğretmenleri, bu görüşlerini çoğunlukla programın öğrenci merkezli oluşu ve böylece keşfetme sürecine dayalı bir öğretim ortamı oluşturmasıyla açıklamaktadır. 7 öğretmen tarafından ise etkinlik temelli bir program anlayışı bu programın artlarından biri olarak görülmektedir. Türkçe dil bilgisi öğretiminde 1981 ve 2005 programlarının en önemli farklarından birini oluşturan konu öğretim sıralaması öğretmenlerin yaptıkları açıklamalar içinde üçüncü sırada yer almaktadır. 5 öğretmen konuların farklı sınıflara dağıtılmasının yığılmayı engellediği ve öğretimi kolaylaştırdığı kanısındadır. 2005 programında öğretim sürecinde dil bilgisi konularının tekrarına ilişkin açıklamaya da yer verildiği

görülmektedir. 3 öğretmen 2006 yılında uygulanmaya başlanan Türkçe dersi öğretim programının konu tekrarına yer vermesinin programın olumlu niteliklerden biri olduğu görüşündedir. Altunkaya (2010) 1981 ve 2005 Türkçe öğretim programlarının karşılaştırmasını yaptığı çalışmada, öğretmenlerin hazırlanan öğrenci çalışma kitaplarının dil bilgisi becerilerini kazanma sürecinde dersi daha zevkli hâle getirdiğini düşündüklerini tespit etmiştir. Ancak bu kitaplarda bulunan etkinlikler öğrenciyi tam ve anlamlı cümle kurmadan tek kelimelik cevaplar vermeye yönlendirmesi sebebiyle öğretim hedeflerine ulaşmayı zorlaştırmaktadır.

Türkçe öğretmenleri, Türkçe dil bilgisi öğretiminde sarmal yaklaşımın mı konu sıralaması yaklaşımının mı daha etkili olduğu sorusuna büyük oranda (f=65, %72,22) “doğrusal yaklaşım” cevabını vermiştir. Öğretmenlerin yaklaşık dörtte biri ise (f=22, %24,44) Türkçe dil bilgisi öğretiminde sarmal yaklaşımın daha etkili olduğunu düşünmektedir. Türkçe öğretmenlerinin önemli bir bölümü (%80,51) 2005 programının dil bilgisi öğretiminde daha etkili olduğunu düşündüklerini belirtmektedir. 21 öğretmen bu düşünceleri için bir açıklamada bulunmamıştır. 16 öğretmen “öğretimin aşamalandırılarak basitten karmaşığa doğru bir sıra izlemesi” yönüyle bu programı olumlu bulmaktadır. 6 öğretmen konuların sınıflara paylaşılması sebebiyle “daha az konu işlenmesi” yönüyle olumlu bulduğunu belirtirken, 7 öğretmen ise “fazla örnek çözülebilmesi” yönüyle olumlu bulmuştur. 5 öğretmen Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması yaklaşımını, “sarmal yaklaşım sebebiyle her yıl konuların bütünüyle yetiştirilmesinin mümkün olmaması” sebebiyle olumlu bulmaktadır. Ayrıca 3 öğretmen de bu durumun “konuların detaylı işlenmesine engel teşkil ettiğini” belirtmiştir. Türkçe dil bilgisi öğretiminde sarmal yaklaşımın daha etkili olduğunu savunan 22 öğretmenden 10 tanesi (%22,44) neden bu yaklaşımı tercih ettiğine ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Türkçe dil bilgisi öğretiminde sarmal yaklaşımın konu sıralaması yaklaşımına oranla daha etkili olduğunu savunan öğretmenlerin görüşlerinin belli bir noktada toplandığını söylemek güçtür. Ancak özellikle kısa sürede bütün konuların birbiriyle ilişki kurularak işlenebilmesi, farklı sınıflardaki farklı konular sebebiyle kopuklukların yaşanmaması, bir önceki yıla ait konuları unutma sebebiyle hatırlatma problemi yaşatmaması gibi unsurlardan bahsedilmektedir.

Türkçe dil bilgisi öğretiminin hangi konu sıralamasıyla yapılması gerektiğine ilişkin yöneltilen soruya Türkçe öğretmenleri çoğunlukla (f=69, %76,66) sestem başlayarak “ses, kök, ek, kelime ve cümle” şeklinde görüş belirtmiştir. Türkçe dil bilgisi öğretiminde konuların cümleden başlayarak “cümle, kelime, ek, kök ve sese” doğru bir sıralamayla öğretilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı daha azdır (f=16, %17,77). Türkçe dil bilgisi öğretiminde konuların parça birim olan sestem başlayıp cümleye doğru giden bir sıralamayla öğretilmesi gerektiğini savunan 69 Türkçe öğretmeninden 23’ü bu tercihleriyle ilgili herhangi bir gerekçe belirtmemiştir. Türkçe dil bilgisi öğretiminde konuların “ses”ten başlaması gerektiğini savunan 21 öğretmenin görüşünün dayanağı “tümevarım yönteminin etkililiği”dir. 10 öğretmen tarafından “parçanın bütünden daha kolay öğrenildiği”, sestem başlamanın basitten karmaşığa doğru bir sıralamaya daha uygun olduğu şeklinde görüş belirtilmiştir.

### *Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı*

Türkçe dil bilgisi öğretiminde parça yerine bütünü esas alan ve konu öğretim sıralamasının “cümle”den başlaması gerektiğini savunan 16 (%17.77) Türkçe öğretmeninden 5 kişi bu tercihlerinin gerekçesini belirtmemişlerdir. Gerekçe belirten öğretmenlerden 6’sı “tüm dengelim yönteminin daha etkili olduğu” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Dil bilgisi öğretiminde bütün-parça ilişkisinin önemi üzerine araştırma yapan Karahan (2009), “Cümle”nin dil bilgisi öğretiminde sıra bakımından öncelikli olması gerektiği ifade etmiştir. Yazara göre öğretim programında daha sonra cümlenin başka cümleler kurduğu “bütün”e, yani “cümle üstü birimler”e yer verilmelidir. Araştırmanın sonucunda öğretim sürecinin hangi kademesinde olursa olsun dil bilgisi öğretim programlarında konu sırası, dilin yapısı da dikkate alarak anlamlı bütünü kavramaya yönelik olarak düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yapılan açıklamalar içinde “öğrencilerin ezberden çok mantık ve yorum güçlerini ön planda tutarak uygulamaya koydukları sürece daha olumlu katkı sağladığı”, “cümlenin anlamı olması sebebiyle öğretimi kolaylaştıracağı” şeklindeki yargılar özellikle “anlamlı birim”in bu öğretmenler tarafından daha çok önemli bulunduğu şeklinde yorumlanabilir. Türkçe öğretmenleri büyük oranda sesten başlayan bir öğretim sıralaması tercih etse de Karaaslan ve Yaman’ın (2010) araştırmasında programdaki öğretim sıralaması eleştirilmese de konuların “aşamalılık” ilkesi gözetsilmeden hazırlandığına inanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma örnekleminde bulunan Türkçe öğretmenlerine Türkçe dil bilgisi konularının öğretiminde bir önceki sınıfa ait konuların tekrarını nasıl yaptıklarına dair soru yöneltilmiştir. 90 Türkçe öğretmeninden 51’i (% 56.7) “ders kitabına ve öğretim programına göre tekrar” yaptığını ifade etmişlerdir. 34 öğretmen (%37.8) ise “uygun örnekleri gördükçe konu tekrarı” yaptığı açıklamasında bulunmuştur. “Öğrencilerin hatırlamadığı konulara öncelik vererek tekrar”, “test çözerken cevaplanamayan sorulara göre konu tekrarı”, “öğrencilerin yönelttikleri sorular doğrultusunda konu tekrarı” seçenekleri ise sadece 1’er öğretmen (%1.1) tarafından tercih edilmiştir. “Konu tekrarı yapmıyorum.” ve “Ders kitaplarındaki *tekrar etkinliklerinden yararlanıyorum.*” seçeneği ise bu soruda birinci tercih olarak hiçbir öğretmen tarafından tercih edilmemiştir. Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi etkinliklerini değerlendiren Göçer (2008a), örneklem grubundaki ders kitaplarında tema sonunda bulunan ölçme-değerlendirme bölümünde dil bilgisi için hazırlanan soruların sayısal anlamda yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Türkçe ders kitaplarında konu tekrarına ilişkin yönergelerin genel anlamda yetersiz olduğu sonucu da düşünüldüğünde öğretmenlerin ders kitabı merkezli konu tekrarı çalışmasının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Bu çalışmada altı farklı ilköğretim okulu Türkçe dersi ders kitabının dil bilgisi bölümleri anlatım sırası ve konu tekrarı açısından ele alınmıştır. Bu kitaplar Evren Yayınları Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı (2011), Koza Yayınları Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı (2011), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı (2010), Pasifik Yayınları Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı (2009), Milli Eğitim Yayınları Türkçe 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı (2010), Tav Yayınları Türkçe 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı (2011)’dir. Ders kitapları genel olarak değerlendirildiğinde

konu öğretim sıralaması açısından 2005 programıyla büyük oranda uyum gösterdiklerini söylemek mümkündür. Bu sonuç önceki yıllarda yapılan araştırma ile de uyumludur (Durukan, 2008). Ancak kitaplarda konu öğretim sıralamasında programla uyumsuzluklar da bulunmaktadır. Ancak önceki yıllara ait konuların tekrarında yeterli hatırlatma, yönlendirme ve etkinliğe yer verildiğini söylemek mümkün değildir. İncelenen ders kitapları içinde konu tekrarı yönergelerinin diğer yayınlara oranla Pasifik Yayınları ders kitaplarında daha düzenli olduğunu söylemek mümkündür. Önceki yıllarda yapılan araştırmalar öğretmenlerin ders kitabı, etkinlik kitabı ve kılavuz kitap ayrımının eksiklikleri olsa da etkili bir öğretime zemin hazırladığını düşündüklerini göstermektedir (Kılıçoğlu, 2009). Ancak kılavuz kitaba sürekli bağlı kalma duygusunun oluşması bir eksiklik olarak (Karaaslan ve Yaman, 2010) değerlendirilmektedir.

Dil bilgisi öğretimi konusunda bugüne kadar pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak konu sıralaması ve konu tekrarına yönelik yeterli çalışmanın olmadığı anlaşılmaktadır. Dil bilgisi öğretiminde konu sıralamasının önemi ve konu tekrarının nasıl yapılması gerektiğine ilişkin çalışmaların sayısal olarak artması ve öğretim sürecinin vazgeçilmez ders kitaplarının bu bakış açısıyla düzenlenmesi eğitim kalitesini artıracaktır.

#### **Kaynakça**

Akbaba, N. (2007). *Görsel Araçların İlköğretim İkinci Kademedeki Dil Bilgisi Öğretimine Katkısı Üzerine Deneysel Bir Çalışma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Akçakaya, T. (2011). *Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Kavram Yanılgılarını Gidermede Çalışma Yapraklarının Etkililiği: Kelime Türleri Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Akgül, E. (2010). *İlköğretim II. Kademedeki Yaşanan Dil Bilgisi Öğretimi Sorunları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Akkaya, A. (2011). *Karikatürlerle Dil Bilgisi Öğretimi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Aköz, Y. ve Bulut, P. (2010). "İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarında Yer Alan Dil Bilgisi Etkinliklerinin İncelenmesi". *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 1897-1905.

Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dil Bilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Altan, A., Arhan, S., Başar, S., Özaykut, S., Öztürker, G., Yılmaz, D., Yüksel, Y. (2010). *İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. (4. Baskı). (Ed. Murat ÖZBAY). Ankara: Özgün Matbaacılık.

Altan, A., Arhan, S., Başar, S., Öztürker, G. ve Yılmaz, D. (2010). *İlköğretim Türkçe 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. (3. Baskı). (Ed. Murat ÖZBAY). Ankara: Yenigün Matbaacılık.

Altas, S. (2009). *Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Tarihi ve İçerik Odaklı Dil Bilgisi Öğretimi ile Görev Odaklı Dil Bilgisi Öğretiminin Uygulamalı Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Altun, M. (2011). "Türk Dil Bilgisi Öğretiminde Ünlülerin Sınıflandırılmasına Yönelik Eleştirel Bir Değerlendirme". *III. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı (1-3 Temmuz 2010) Bildirileri*. İzmir:Dokuz Eylül Üniversitesi DEDAM Yayınları, s.47-55.

Altunkaya, H. (2010). *Eski ve Yeni II. Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretiminin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

American Educational Research Association, American Psychological Association and National Council on Measurement in Education (1999). *Standarts for Educational and Psychological Testing*. Washington: American Educational Research Association.

Arcı, A. F. (2005). "İlköğretim Okullarında Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşleri". *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 52-60.

Arseven, A. D. (2004). *Anket Hazırlama (Alan Araştırmaları İçin)*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Avcı, S. (2012). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Dersinde Yapım Eklerinin Öğretiminde Reklam Filmlerinin Kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Aydın, Ö. (1999). "Orta Okullarda Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşleri". *Dil Dergisi*, 81, 23-29.

Aytaş, G. ve Çeçen, M. A. (2010). "Ana Dili Eğitiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Yeri ve Önemi." *Türlük Bilimi Araştırmaları-XXVII-/2010-Bahar*, 77-89.

Aytaş, G. ve Çeçen, M. A. (2008). "Metne Dayalı Dil Bilgisi Öğretiminin Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dil Bilgisi Başarısına Etkisi." *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. V(1), 133-149. <http://efdergi.yyu.edu.tr>.

Balcı, A. (2012). "Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Dil Bilgisi Öğretimi". (Ed.: Murat Özbay), *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. s.1-44.

Baş, T. (2001). *Anket, Anket Nasıl Hazırlanır? – Anket Nasıl Uygulanır? – Anket Nasıl Değerlendirilir?* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Bekaroğlu, A. (2007). *İlköğretim 6.sınıf Türkçe Dersindeki Yazılı Sınav Sorularının Soru Basamaklarına Göre İncelenmesi ve Değerlendirilmesi (Kastamonu örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Bolat, K. M. (2004). *İlköğretim II. Kademe VI. Sınıflarda Aktif Öğrenme Yönteminin Etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Büyüköztürk, Ş. (2005). "Anket Geliştirme". *Türk Eğitim Bilimleri*, 2(3), 133– 151.

Calp, M. (2001). *İlköğretim Okulları İkinci Kademe Öğrencilerinin Dil Bilgisi Becerileri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.



Çarkıt, C. (2013). *İlköğretim Okullarında Dil Bilgisi Öğretiminin Yapılandırıcı Yaklaşım Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Çeçen, M. A. (2007). *Metne Dayalı Dil Bilgisi Öğretimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Çeçen, M. A. ve Mete, G. (2011). "6-8. Sınıflarda Dil Bilgisi Etkinliklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri." *Dicle Üniversitesi Elektronik Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (DÜSBED)*, 1, 47-62.

Çomak, G. (2009). *İlköğretim Kurumlarının 6. Sınıflarında Okutulan Yeni Müfredata Uygun Türkçe Ders Kitaplarının Şekil ve İçeriği, Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Önerilen Sorular Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Çömlekçi, N. (2001). *Bilimsel Araştırma Yöntemi ve İstatiksel Anlamlılık Sınamaları*. Eskişehir: Bilim Teknik Yayınevi.

Daloğlu, K. (2005). *İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Demirel, Özcan (1999). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirkol, S. (2007). *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Terimleri Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Derman, S. (2008). *Dil Bilgisi Öğretiminde Metinlerin Seçimi Üzerine Bir Araştırma (7. Sınıf)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Derman, S. (2011). "Dil Bilgisi Öğretiminde Metin Seçimi." *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi* Sayı: 31, Sayfa 297-319.

Doğan, N. (2007). "Ölçme Araçlarını Sınıflama Çabaları". (Ed. H. Atılgan), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık. s.119-144.

Dolunay, S. K. (2009). *İlköğretim İkinci Kademedeki Zaman Ekleri ve Fonksiyonlarının Öğretimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Durukan, E. (2008). *Türkçe Dersi Öğretim Programının (6-8. Sınıflar) Hedef ve Kazanımları Doğrultusunda 7. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Durukan, E. (2011). *İlköğretim 6. Sınıfta Bilgisayar Destekli Dil Bilgisi Öğretiminin Başarı ve Tutuma Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Eker, S. (2006). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayıncılık.

Erdal, N. (1997). *1950-1982 Yılları Arasında İlköğretim Okulları İçin Yazılan Dil Bilgisi Kitapları Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Erdem, İ. (2007). *İlköğretim II. Kademedeki Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Erdem, İ. (2008). "Öğretmen Görüşlerine Göre Dil Bilgisi Konularının Öğretilme Güçlükleri." *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 85-105.

Erdem, İ. ve Başaran, M. (2010). "Mezun Oldukları Bölümlerin Öğretmenlerin Dilbilgisi Öğretimine İlişkin Görüşleri Üzerindeki Etkisi." *Türklük Bilimi Araştırmaları-XXVII-/2010-Bahar*, 321-339.

Erdogan, T. ve Gök, B. (2008). "Türkçenin Ana Dili Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Sorunların Giderilmesine Yönelik Öneriler: Ankara Örneği." *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(36), 01-16.

Erdogan, T. (2007). "İlköğretim 3. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabının Yapılandırıcı Yaklaşımına Uygunluğu". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 163-172.

Ergin, M. (1998). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım, Yayım, Tanıtım.

Erkinay, H. K. (2010). *Türkçe Dersi Öğretim Araçlarında Yazım Kurallarının Öğretimi ve Konuyla İlgili Öğretmenlerin Görüşü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Eyüp, B. (2008). *İlköğretim İkinci Kademe 1981 ile 2005 Türkçe Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Eyüp, B. (2013). *Dil Bilgisi Öğretiminde Beyin Temelli Öğrenmenin Akademik Başarıya Tutum ve Kalıcı Öğrenme Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Göçer, A. (2008a). "İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarının Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 197-210.

Göçer, A. (2008b). "Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Çözümleme Yönteminin Kullanımı". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 101-119.

Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi.

Görgün, S. (2010). *Türkçe Dersinde Beyin Temelli Öğrenmenin Akademik Başarıya ve Kalıcılığa Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Güneş, F. (2013a). "Dil Bilgisi Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar". *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(7), 71-92.

Güney, N. (2011). *İlköğretim İkinci Kademe Fiilimsilerin Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Tutum, Başarı ve Kalıcılığa Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Hartwell, P. (1985). "Grammar, Grammars and the Teaching of Grammar". *College English*. Volume: 47 (2), February.

Hergüner, E. (2013). *İlköğretim okullarda Dil bilgisi Öğretiminin Değerlendirilmesi: Hâl Ekleri Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.

İşcan, A. (2007). "İşlevsel Dil Bilgisinin Türkçe Öğretimindeki Yeri." *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 253-258.

İşcan, A. ve Kolukisa, H. (2005). "İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretiminin Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri". *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / Journal Of Graduate School Of Social Sciences*, 5(1), 299-308.

İşeri, K. (2012). "Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabının İlköğretim Türkçe Programının Amaçlarına Uygunluğunun Değerlendirilmesi." *Dil Dergisi*, 136, 58-74.

İtmeç, F. (2008). *İlköğretim Altıncı Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Kapulu, A., Karaca, A. ve Aydın, M. (2011). *İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Koza Yayın Dağıtım.

Kara, Ö. T. (2010). *Dramayla Öykü Oluşturma Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretimine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Karaarslan F. ve Yaman, H. (2010). "İlköğretim Türkçe Dersi Programının Dil Bilgisi Öğretimindeki Etkililiği: Nitel Bir Araştırma". *Türkiye Sosyal Araştırmalar*, 14(1), 251-269.

Karabıyık, F. ve Taşkiran, B. (Ed.) (2011). *İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Evren Yayıncılık.

Karadüz, A. (2006). "İlköğretim Türkçe Dil Bilgisi Kitaplarının 'Öğreticilik' Kavramı Bağlamında Eleştirisi." *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 13-31.

Karagöz, M. (2013). *İlköğretim 6-7-8. Sınıflarda Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Fiil*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Karahan, L. (2009). "Dil Bilgisi Öğretiminde Bütün-Parça İlişkisinin Önemi." *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/8, 23-30.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (12. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaygusuz, T. (2006). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Kerimoğlu, Caner (2006). "Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Söz Dizimi ile ilgili Kabuller Üzerine II ( Cümle Öğeleri )." *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 119-129.

Kesik, S. (2005). *İlköğretim İçin Hazırlanan Türkçe Dil Bilgisi Kitapları üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kılıç, A. ve Seven, S. (2004). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. (4. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kılıçoğlu, M. (2009). *2005 Türkçe Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Kolaç, E. (2003). "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi." *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII(1), 105-137.

Korkmaz, Z. (2007). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. (3. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kurt, E. (2009). *Ortaöğretim 1992 ve 2005 Müfredat Programlarında Cümle Bilgisi Öğretiminin İncelenip Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.

Kurt, P. (2006). *Zarf-fillerin Anlam Farklılıklarının Kavratılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kurudayıoğlu, M. (2012). "Dünyada ve Türkiyede Dil Bilgisi Öğretiminin Temel Problemleri" (Ed.: Murat Özbay), *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. s.47-70.

Küçükahmet, L. (2004). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

MEB (2012). <http://yayim.meb.gov.tr/duyuru.htm/15.02.2012> (Erişim Tarihi: 15.02.2012).

Meskhi, A. (2002). Systemic Approach in Teaching Grammer to Adult Learners. (eric.ed.gov/?id=ED468601). (İnternet Adresi, Erişim Tarihi: 23.06.2014).

Odabaşı, N. (2007). *Öğretmen Görüşlerine Göre 4. Sınıf Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı Etkinliklerinin Kazanımları Gerçekleştirme Düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.

Öz, M. F. (2001). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Özbay, M. (2003). *Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. Ankara: Gölge Ofset Matbaası.

Özbay, M. (2007). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.

Özbay, M. ve Balci, A. (2008). "İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi ve 2005 Türkçe Öğretim Programı". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(Özel Sayı), 175-199.

Öztürk, D. (2011). *Türkçe Dersi İlköğretim İkinci Kademe (6, 7, 8. Sınıflar) Metin İşleme Süreçlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Öztürk, J. (2003). "İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Kitaplarının Dil Bilgisi Bölümlerinin Değerlendirilmesi". *Güneyde Kültür*, 14(138). ([http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/jale\\_ozturk\\_ilkogretim\\_ikinci\\_kademe\\_dilbilgisi\\_kitaplari.pdf](http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/jale_ozturk_ilkogretim_ikinci_kademe_dilbilgisi_kitaplari.pdf) adresinden erişilmiştir)

- Polatcan, F. (2013). *6. Sınıflarda Kavram Haritalarıyla Dil Bilgisi Öğretiminin Başarıya Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Sağır, M. (2002). *İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sancak, H. (2011). *Ayrılma Hâli ekinin (+dan) İşlevleri ve İlköğretim 6. Sınıf Düzeyinde Animasyon (Canlandırma) Tekniği ile Öğretimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Sandıkçı, C. (2006). *Öğretmenlerin İlköğretim Altı, Yedi ve Sekizinci Sınıf Türkçe dersi Öğretimi Uygulamalarıyla İlgili Görüşleri (Konya İlinde Bir İnceleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Sever, S. (1997). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S., Kaya, Z. ve Aslan, C. (2006). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Süğümlü, Ü. (2009). *Dil Bilgisi Öğretiminde Senaryo Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Etkilliliği: Kelime Türleri Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Şahin, A. (2008). "İlköğretim Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 133-146.
- Şahin, D. ve Kara, M. (Ed.) (2011). *İlköğretim Türkçe 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. İstanbul: Tav Dağıtım Pazarlama Matbaacılık
- Şahinci, C. (2011). *İlköğretim İkinci Kademedeki Dil Bilgisi Konularının Öğretimine İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Şanlı, S. (2013). *Yapım Eklerinin Öğretiminde Atasözlerinin Kullanılmasının Öğrenci Başarısı ve Öğrenmenin Kalıcılığına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Şekerci, H. (2011). *İlköğretim 4-5. Sınıf Türkçe Dersi Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Şenol, E. (2013). *Cümle Bilgisi Öğretiminde Sözlü Kültür Ögeleri ve Şiirlerin Öğrenci Başarısına ve Kalıcılığa Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Tan, E. (2008). *İlköğretim 7. Sınıf Dil Bilgisi Öğretiminde Zarflar Konusuyla İlgili Yapılandırıcı Yaklaşımın Göre Hazırlanmış Çalışma Yapraklarının Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük* (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tebliğler Dergisi (2001). *Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği*. S:2640, 07.01.2011.
- Temizkan, M. (2012). "Metin Temelli Dil Bilgisi Öğretimi ve Uygulamaları". (Ed. M. Özbay), *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. s.129-152.

Tunçel, R. (2006). "Türk ve Alman İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Dilbilgisi Ders Kitaplarındaki Sıfatların Nicelik Bakımından Karşılaştırılması". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 595-607.

Ünal, E. ve Şahinci, C. (2011). "Türkçe Öğretmenlerinin İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Dil Bilgisi Konularının Öğretimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi". *Turkish Studies*, 6(1), 1849-1862.

Üner, Ş. (2010). *İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarındaki Etkinliklerin Öğrenci Seviyesine Uygunluğunun ve Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Aksaray Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Yağcı, A. (2002). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Dil Bilgisi Öğretiminde Bilgisayar Teknolojisinin Kullanımına Yönelik Uygulamalı Bir Yaklaşım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yaman, H. (2010). "Bir Öğretim Aracı Olarak Karikatür: Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir Araştırma". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice*, 10(2), 1215-1242.

Yangın, B., Çelepoğlu, A. ve Türkyılmaz, F. ve Yıldız, H. H. (Ed.) (2009). *İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Pasifik Yayınları.

Yılmaz, D., Öztürker, G., Başar, S., Arhan, S. ve Altan, A. (2010). *İlköğretim Türkçe 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Yenigün Matbaacılık.

Yılmaz, D., Yüksel, Y., Öztürker, G., Özaykut, S., Başar, S., Arhan, S. ve Altan, A. (2010). *İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Özgün Matbaacılık.

Yücel, C., Batur, Z. ve Akar, C. (2004). "Sekizinci Sınıf Türkçe Programındaki Dil Bilgisi Hedeflerine İlişkin Öğretmen Görüşleri." *Sosyal Bilimler Dergisi*. VI(2), 39-50.